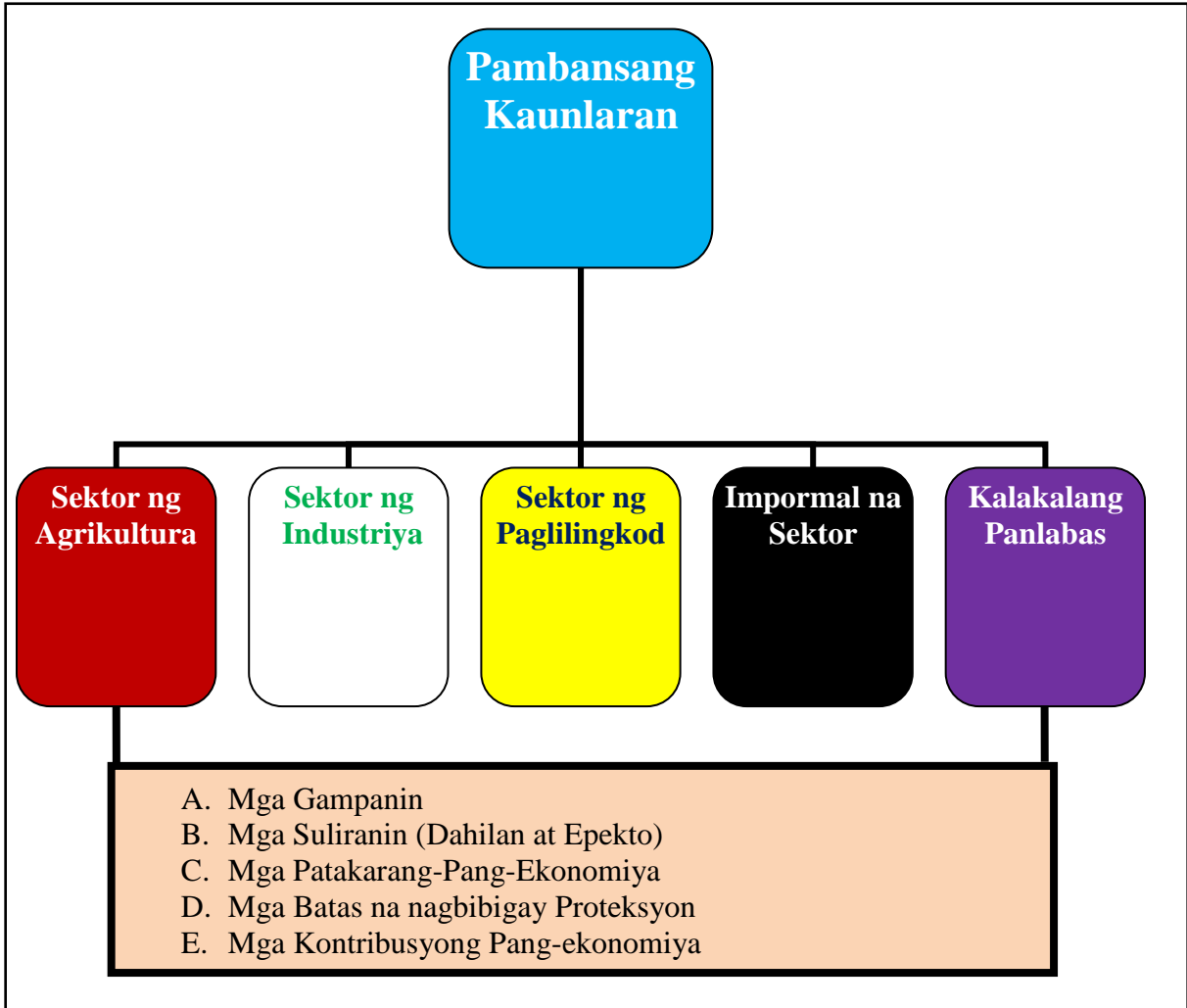

Aralin 3: Impormal na Sektor

PANIMULA AT MGA GABAY NA TANONG

Narito ang balangkas ng mga aralin na dapat mong maunawaan sa pagtatapos ng modyul na ito.

Inaasahang Mga Kasanayan:

Upang maayos mong matapos ang mga gawain sa modyul na ito, kailangan mong tandaan ang mga sumusunod:

1. Mahalagang basahin ng mabuti ang mga teksto para higit mo itong maunawaan. Magagamit mo ang mga kaalaman dito sa pagsagot ng mga gawain sa bawat aralin;
2. Huwag magmadali sa pagsagot ng mga gawain, tandaan na sa simula ng mga ito ay may mga panuto. Basahin ito at unawaing mabuti bago sagutan ang bawat gawain;
3. Ang paunang pagsusulit ay makakatulong upang matukoy ang iyong kaalaman ukol sa mga paksang tatalayin sa modyul na ito. Sagutan mo ito upang iyong malaman ang iyong kahandaan sa mga aralin dito.
4. Sa pagtatapos ng modyul ay may pagsusulit na susukat ng iyong mga natutunan at naunawaan mula sa mga aralin at gawain na iyong natapos. Pagsikapang sagutan ito dahil ito ang magsasabi ng iyong lebel ng pagkatuto at kung handa ka na para sa susunod na modyul.

SAKLAW NG MODYUL:

Sa modyul na ito inaasahan na matutuhan mo ang sumusunod:

Aralin Blg.	Pamagat	Matututuhan Mo...	Oras
<i>Aralin</i> 1	Konsepto at Palatandaan ng Pambansang Kaunlaran 1. Pambansang Kaunlaran 2. Mga Palatandaan ng Pambansang Kaunlaran 3. Iba't ibang gampanin ng mamamayang Pilipino upang makatulong sa pambansang kaunlaran 4. Sama-sama Pagkilos para sa Pambansang Kaunlaran	<ul style="list-style-type: none">• Nakapagbibigay ng sariling pakahulugan sa pambansang kaunlaran• Nasisiyasat ang mga palatandaan ng pambansang kaunlaran• Natutukoy ang iba't ibang gampanin ng mamamayang Pilipino upang makatulong sa pambansang kaunlaran• Napahahalagahan ang sama-samang pagkilos ng mamamayang Pilipino para sa pambansang kaunlaran• Nakapagsasagawa ng isang pagpapalano kung paano makapag-ambag bilang mamamayan sa pag-unlad ng bansa	

<p><i>Aralin</i> 2</p>	<p>Sektor ng Agrikultura</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ang bahaging ginagampanan ng agrikultura, pangingsda at paggubab at sa ekonomiya at bansa 2. Mga dahilan at epekto ng suliranin ng sektor ng agrikultura, pangingsda, at paggubab sa bawat Pilipino 3. Mga patakarang pang-Ekonomiya nakatutulong sa sektor ng agrikultura(industriya ng agrikultura, pangingsda, at paggubab) <p>Halimbawa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Comprehensive Agrarian Law • Policy on Importation of Rice • Policy on Drug Prevention 	<ul style="list-style-type: none"> • Nasusuri ang bahaging ginampanan ng agrikultura, pangingsda, at paggubab sa ekonomiya at sa bansa • Nasusuri ang mga dahilan at epekto ng suliranin ng sektor ng agrikultura, pangingsda, at paggubab sa bawat Pilipino • Nabibigyang halaga ang mga patakarang pang-ekonomiya nakatutulong sa sektor ng agrikultura (industriya ng agrikultura, pangingsda, at paggubab) 	
<p><i>Aralin</i> 3</p>	<p>Sektor ng Industriya</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bahaging ginampanan ng sektor ng industriya, tulad ng pagmimina, tungo sa isang masiglang ekonomiya 2. Ang pagkakaugnay ng sektor ng agricultural at industriya tungo sa pag-unlad ng kabuhayan 3. Mga patakarang pang-ekonomiya nakatutulong sa sektor industriya <ul style="list-style-type: none"> • Filipino First Policy • Oil Deregulation Law • Policy on Microfinancing • Policy on Online Businesses 	<ul style="list-style-type: none"> • Nasusuri ang bahaging ginampanan ng sektor ng industriya, tulad ng pagmimina, tungo sa isang masiglang ekonomiya • Nasusuri ang pagkakaugnay ng sektor agrikultural at industriya tungo sa pag-unlad ng kabuhayan 	

<p><i>Aralin</i> 4</p>	<p>Sektor ng Paglilingkod</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ang bahaging ginagampanan ng sector ng paglilingkod sa pambansang ekonomiya 2. Mga patakarang pang-ekonomiya na nakakatulong sa sector ng paglilingkod 3. Batas na nagbibigay Proteksyon at Nangangalaga sa mga Karapatan ng Manggagawa <ul style="list-style-type: none"> • Contractualization and Labor Outsourcing • Salary Standardization Law 	<ul style="list-style-type: none"> • Nasusuri ang bahaging ginagampanan ng sector ng paglilingkod • Napapahalagahan ang mga patakarang pang-ekonomiya na nakakatulong sa sector ng paglilingkod • Nakapagbibigay ng sariling pakahulugan sa konsepto ng impormal na sektor 	
<p><i>Aralin</i> 5</p>	<p>Impormal na Sektor</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mga kahuluga at konsepto ng Impormal na sektor 2. Mga dahilan at anyo ng impormal na sektor ng ekonomiya 3. Mga epekto ng impormal na sektor ng ekonomiya 4. Mga patakarang pang-ekonomiya na may kaugnayan sa impormal na sektor 	<ul style="list-style-type: none"> • Nakapagbibigay ng sariling pakahulugan sa konsepto ng impormal na sektor • Nasusuri ang mga dahilan ng pagkakaroon ng impormal na sektor • Natataya ang mga epekto ng impormal na sektor ng ekonomiya • Napapahalagahan ang mga patakarang pang-ekonomiya na nakakatulong sa sector ng paglilingkod • Nakapagmumungkahi ng posibleng solusyon sa suliraning dulot ng impormal na sektor 	
<p><i>Aralin</i> 6</p>	<p>Kalakalang Panlabas</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ang kalakaran sa kalakalang panlabas ng Pilipinas 2. Ang ugnayan ng Pilipinas para sa kalakalang panlabas nito sa mga samahan ng tulad ng 	<ul style="list-style-type: none"> • Natataya ang kalakaran ng kalakalang panlabas ng bansa • Nasusuri ang ugnayan ng Pilipinas para sa kalakalang panlabas nito sa mga samahan tulad ng World Trade 	

	<p>World Trade Organization at Asia Pacific Economic Cooperation tungo sa patas na kapakinabangan ng mga mamamayan ng daigdig</p> <p>3. Mga kontribusyon ng kalakalang panlabas sa pag-unlad ng Ekonomiya ng Pilipinas</p> <p>4. Mga patakaran pang-ekonomiya na nakakatulong sa patakarang panlabas ng bansa sa buhay ng nakaraming Pilipino</p> <ul style="list-style-type: none"> • Policy on ASEAN Economic Community • Policy on Trade Liberalization 	<p>Organization at Asia Pacific Economic Cooperation tungo sa patas na kapakinabangan ng mga mamamayan ng daigdig</p> <ul style="list-style-type: none"> • Napapahalagahan ang kontribusyon ng kalakalang panlabas sa pag-unlad ekonomiya ng bansa • Nasusuri ang mga patakarang pang-ekonomiya na nakakatulong sa patakarang panlabas ng bansa sa buhay ng nakaraming Pilipino • Natitimbang ang epekto ng mga patakaran pang-ekonomiya na nakakatulong sa patakarang panlabas ng bansa sa buhay ng nakaraming Pilipino 	
--	--	---	--

PANIMULA AT MGA GABAY NA TANONG

Hindi lahat ng mga produkto at serbisyo na ating kinokonsumo ay mula sa mga kompanyang nakarehistro sa pamahalaan. Isa sa mga halimbawa nito ay mga naglalako sa kalsada at nagtitinda sa bangketa. Sa legal na usapin, ang ganitong gawain ay ipinagbabawal. Sila ay bahagi ng tinatawag na impormal na sektor ng ekonomiya. Sa tingin mo ba ay dapat silang hulihin at ipakulong? Maaari. Subalit bago ka magdesisyon, suriin mo muna kung ano-ano ang mga dahilan kung bakit may mga mamamayang pumapasok sa mga impormal na sektor. Baka hindi mo alam, ikaw o isa sa mga miyembro ng iyong pamilya ay kabilang din dito.

Sa pagtatapos ng modyul na ito, inaasahan na masasagot mo rin ang tanong na: **paano mapakikinabangan ang impormal na sektor ng ekonomiya?**

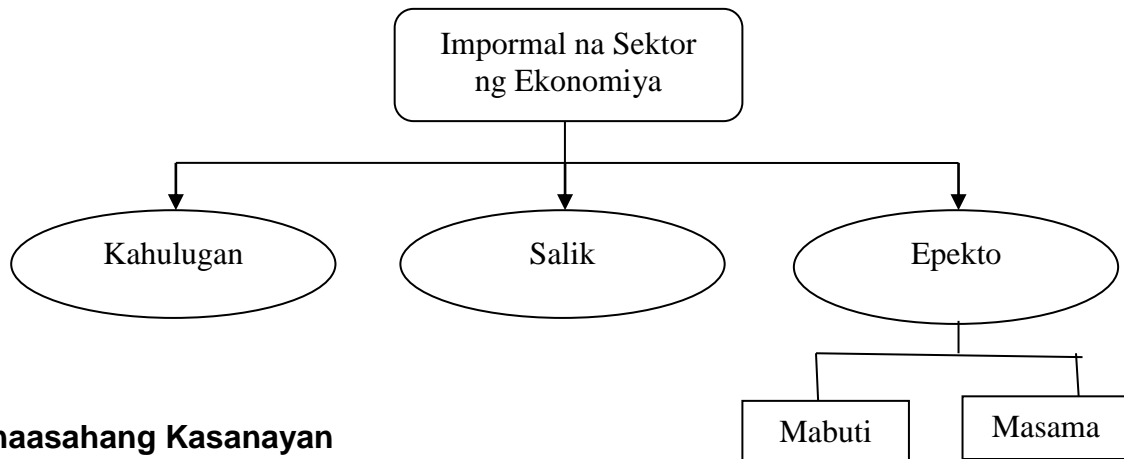
SAKLAW NG MODYUL:

Sa modyul na ito, inaasahang matututuhan mo ang sumusunod:

Aralin 5	Impormal na Sektor
	<ul style="list-style-type: none">• Nakapagbibigay ng sariling pakahulugan sa konsepto ng impormal na sektor• Nasusuri ang mga dahilan ng pagkakaroon ng impormal na sektor• Natataya ang mga epekto ng impormal na sektor ng ekonomiya• Nakapagsusuri ng kahalagahan ng impormal na sektor sa ekonomiya• Nakapagmumungkahi ng posibleng solusyon sa suliraning dulot ng impormal na sektor

GRAPIKONG PANTULONG

Narito ang isang Grapikong Pantulong ng aralin:

Inaasahang Kasanayan

Upang maisakatuparan ang mga gawain sa pagkatuto sa modyul na ito, kailangan mong alalahanin at gawin ang sumusunod:

1. Mabigyang kahulugan ang mahahalagang konsepto na may kaugnayan sa paksa
2. Maisakatuparan ang mga gawain sa modyul na ito
3. Masuri ang mga iba't ibang salik sa pagkakaroon ng impormal na sektor
4. Makabuo ng pag-unawa tungkol sa epekto ng impormal na sektor sa ekonomiya
5. Maisagawa ang mga gawain gamit ang iba't ibang web 2.0 application
6. Makapanayam ng ilang manggagawa o negosyante na kabilang sa impormal na sektor
7. Makapagsulat ng iyong repleksiyon o realisasyon tungkol sa kaugnayan ng impormal na sektor sa sariling pamumuhay

PANIMULANG PAGTATAYA:

Ating alamin ang lawak ng iyong nalalaman sa paksa ng modyul na ito sa pamamagitan ng pagsagot sa Pre-test. Pindutin mo lamang ang letra ng iyong sagot at kailangan mong sagutan ang lahat ng aytem. Pagkatapos ng iyong pagsagot ay malalaman mo na kaagad ang iyong nakuha. Pakatandaan mo rin ang mga aytem na hindi mo nasagot ng tama sapagkat mahahanap ang kasagutan nito habang ipinagpapatuloy mo ang modyul na ito.

SIMULA

A1. Ang sumusunod na larawan ay nagpapakita ng impormal na sector **MALIBAN** sa isa. Ano ito?

A.

B.

C.

D.

D. Ipinakikita sa larawan ang Mall of Asia, ito ay isa sa branches ng SM Malls na pagmamay-ari ni Henry Sy. Ang korporasyon ni Henry Sy ay rehistrado at nagbabayad ng buwis sa pamahalaan kaya't hindi ito maituturing na impormal na sektor.

A2. Para sa bilang na ito. Basahin at unawain ang sumusunod na datos.

Ang kita ng impormal na sektor ay hindi naisasama sa kabuuhanang *Gross Domestic Product (GDP)* ng bansa subalit tinataya na ang halaga ng kanyang produkto at serbisyo ay nasa 30% (bahagdan). Ito ay mabisang maipapaliwang gamit ang talahanayan sa ibaba na mula sa ulat ng *Congressional Planning and Budget Department (House of Representatives)* noong Nobyembre 2008. Ito ay nagsasaad ng bahagdan ng *Informal Sectors* sa GDP ng ilang mga bansa sa Asya sa loob ng mga taong 2001-2006 ayon sa datos ng *BLES NSO 2007*.

Countries (years)	Percent of Total GDP
Philippines (1995)	25.4
Philippines (2001-2006)	20-30
Korea (1995)	15.9
Indonesia (1998)	25.2
Pakistan (1997)	21.2
India(1990-91)	32.4

Source: *Charmes 2000, BLES, 2007*

Batay sa datos, ano ang isa sa mga epekto ng impormal na sektor sa pambansang ekonomiya?

- A. Nakababawas sa kita ng bansa
- B. Nagpapalago sa pambasang ekonomiya
- C. Nakadadagdag sa kita ng mga mamamayan
- D. Nagdudulot ng paghihirap ng mga mamamayan

A. *Nakababawas sa kita ng bansa. Batay sa datos, nasa 20%-30% ng GDP ang maaaring madagdag kung isasama ang kita ng mga impormal na sektor. Subalit dahil impormal, hindi naitatala ang kita sektor na ito ng ekonomiya.*

M3. Para sa bilang na ito, basahin at unawain ang sumusunod na sitwasyon/teksto:

Unang sitwasyon/teksto: Sa kasalukuyan, ipinatutupad ng Department of Social Welfare and Development (DSWD) ang Self-Employment Kaunlaran Program (SEA-K). Ito ay isang programang pangkabuhayan na nagbibigay ng mga gawain at pagsasanay upang mapaunlad ng mga mahihirap na pamilya ang kanilang mga kasanayan upang makapagsimula ng sariling negosyong pangkabuhayan at pagtatayo ng mga samahang panlipunan na maaring magpautang sa mga kasapi gaya ng *Self-Employment Kaunlaran Associations (SKA's)*. Makatutulong ito upang magkaroon ng sapat na kakayahan at kasanayan ang mga mamamayan na kabilang sa mga impormal na sektor ng ekonomiya. Sa ganitong paraan, masisiguro na ang kanilang ipinagkakaloob na produkto at serbisyo ay may kalidad at nakabubuti sa mga mamimili.

Ikalawang sitwasyon/teksto: Ang **REPUBLIC ACT 8425**-Ang batas na ito ay kilala din bilang *Social Reform and Poverty Alleviation Act of 1997*. Ito ay nilagdaan noong Disyembre 11, 1997 at pormal na ipinatutupad noong Hunyo 3, 1998. Itinatadhana ng batas na ito ang pagkilala sa impormal na sektor bilang isa sa mga *disadvantaged sectors* ng lipunang Pilipino na nangangailangan ng tulong sa pamahalaan sa aspetong panglipunan, pang-ekonomiko, pamamahala, at maging sa aspektong ekolohikal. Isinulong ng batas na ito ang tinatawag na *Social Reform Agenda (SRA)* na naglalayong iahon sa kahirapan ang mga Pilipinong kabilang sa impormal na sektor. Upang maisakatuparan ang mga probisyon ng batas na ito ay itinatag ang *National Anti-Poverty Commission (NAPC)* bilang ahensiyang tagapag-ugnay at tagapayo tungkol sa mga usaping may kinalaman sa mga bumubuo sa impormal na sektor.

Ikatlong sitwasyon/teksto: Balita tungkol sa “Night shift para sa mga tinder sa Divisoria, ipinatutupad upang makatulong sa pagluwag ng trapiko”
<https://www.youtube.com/watch?v=WXF1zINvMoQ>

Batay sa tatlong sitwasyon/teksto na iyong binasa at pinanuod, paano mapakikinabangan ang impormal na sektor ng ng ekonomiya?

- A. Pangalagaan ang kapakanan ng mga mamimili sa pamamagitan ng pagsugpo sa mga impormal na sektor ng ekonomiya
- B. Pangalagaan ang kapakanan ng mga manggagawa at mamimili ng impormal na sektor upang higit na makatulong sa ekonomiya
- C. Pangalagaan ang interes ng mga legal na negosyo sa bansa upang maayos na makolekta ang buwis na makatutulong sa pag-unlad ng bansa
- D. Pangalagaan ang impormal na sektor dahil kahit ilegal ang ilan sa mga ito ay nakatutulong naman sa pagsulong ng pambansang ekonomiya

B. Pangalagaan ang kapakanan ng mga manggagawa at mamimili ng impormal na sektor upang higit na makatulong sa ekonomiya. Hindi maikakaila ang tulong na naidudulot ng impormal na sektor sa mga pangkaraniwang mamamayan. Subalit dapat din masiguro ang kapakanan ng mga mamimili. Ang pangangalaga sa kapakanan ng mga manggagawa ng impormal na sektor sa pamamagitan ng mga pagsasanay, at livelihood projects ay makatutulong upang sila ay makapaghatid ng higit na maayos na serbisyo at produkto. Sa ganitong paraan rin, masisisguro na nakakamit ng mga mamimili ang maayos na serbisyo at produkto.

T4. Ikaw ay miyembro ng Sangguniang Pambarangay na naatasang mag-isip ng solusyon sa lumalalang suliranin sa pagbebenta ng mga ilegal na produkto sa mga bangkenta sa inyong barangay. Ilalahad mo ang iyong naisip na solusyon sa buwanang pagpupulong ng mga kawani ng Pamahalaang Pambarangay. Alin sa sumusunod ang hakbang na maaari mong gawin?

- A. Case Study
- B. Information drive
- C. Project Proposal
- D. Campaign Against Informal Sector

C. Ang paggawa ng project proposal ay makatutulong upang masuri ng lahat ng kawani ng Pamahalaang Pambarangay ang mga sanhi ng suliranin at kung paano ito mabibigyan ng katanggap-tanggap na solusyon.

A5. Ito ay sistema ng pamahalaan na nainiwalang ang pribadong sector ay may mahalagang gampanin sa pagpapasigla ng kalakalan at negosyo at ang pamahalaan ay may mas mabigat na tungkulin na magbigay ng kaunlaran, kapanatagan, at katiwasayan ang bansa at mga mamamayan nito.

- A. Sistemang Pamilihan
- B. Sistemang Pagmamando
- C. Sistemang Pinaghalo *
- D. Sistemang Tradisyunal

C. Sistemang Pinaghalo. Ito ang sistemang nagbibigay ng mga gampaning pang-ekonomiko sa dalawang sector (pribado at publiko).

A6. Ito ay isang halimbawa ng isang “public good” na nilalaan ng pamahalaan para sa mga mamamayan.

- A. paglalagay ng tulay at kalsada *
- B. pagparami ng sasakyang pribado
- C. pagsisiyasat sa nanalo ng lotto
- D. pagbigay puri sa mga OFW

A. Paglalagay ng tulay at kalsada. Ito ay isa sa mga pangunahing serbisyo ng paglilingkod na ginagampanan ng pamahalaan na hindi kayang gawin ng isang pribadong tao lang.

<http://bulatlat.com/main/2012/11/05/last-meager-wage-hike-kills-buries-minimum-wage/> (Last, Meager Wage Hike Kills, Buries Minimum Wage)

A7. Suriin ang mga imahen na nasa larawang ito. Alin sa sumusunod ang gusto nitong ipahiwatig?

- A. ang minimum wage ng mga manggagawa ay sapat para sa ikabubuhay ng pamilya
- B. ang minimum wage ng mga manggagawa ay itinuturing na kulang kung kaya ito ay nagdulot ng kahirapan sa pamilya *
- C. ang minimum wage ng mga manggagawa ay ikauunlad sa buhay ng pamilya
- D. ang minimum wage ng mga manggagawa ay nagkakaiba at di tiyak ng pamahalaan

B. Ang minimum wage ng mga manggagawa ay itinuturing na kulang kung kaya ito ay nagdulot ng kahirapan sa pamilya. Ito ay dapat tugunan ng pamahalaan dahil sa tungkulin niya ito na tiyakin na ang mga manggagawa ay tumatanggap ng sapat na sahod para siya ay mabuhay.

M8. Paano papatunayan na ang kolaborasyon ng mga mamamayan, Sektor ng Ekonomiya, at mga Patakarang Pang-ekonomiya ay susi para sa pambansang pagsulong at pag-unlad ng ekonomiya?

- A. Kapag ang sector ng paglilingkod ay may pinaka mataas na porsiyentong naiambag sa pambansang kaunlaran batay sa estadistika *
- B. Kapag ang pamahalaan ng Pilipinas ay solong tinutupad ang mga gampanin bilang taga alaga ng kaunlaran
- C. Kapag pinakikialaman ng pamahalaan ang mga negosyong kailangan sa ekonomiya at makakuha ng malaking komisyon
- D. Kapag nakapagpautang sa mababang interes sa nakakaraming manggagawa

A. Kapag ang sector ng paglilingkod ay may pinakamataas na porsiyentong naiambag sa pambansang kaunlaran batay sa estadistika. Ang mga datos na nakalap tungkol sa kontribusyon ng bawat kasapi ng sector ng paglilingkod ay siyang magpapatibay sa pagsukat ng pambansang kaunlarang dulot nito.

T9. Ang Philippine Information Agency (PIA) ay nagpapasimuno ng isang programang pangradyo na pinamagatang “Maki-alam Tayo”. Kung ikaw ay isang may pakanang mamamayan ano ang isusulong mo upang mapaingting ang kaalaman at partisipasyon ng nakararami?

- A. Ang pagkakaroon ng mas mabuting kalagayang pang-ekonomiya para sa mga manggagawang nasa sector ng BPOs *
- B. Ang mapadami ang pangangalakal ng pamahalaan at makialam sa marami pang negosyo
- C. Ang pagbabawas ng buwis sa mga manggagawang may P500,000 + na income sa isang taon
- D. Ang pagsasali sa “Ice Bucket Challenge” para madagdagan ang pondo para sa pananaliksik sa lunas ng ALS (Amyotrophic Lateral Disease)

A. Ang pagkakaroon ng mas mabuting kalagayang pang-ekonomiya para sa mga manggagawang nasa sector ng BPOs. Ang sector ng paglilingkod ay may mataas na pag-unlad sa kasalukuyang mga taon at ang nakararami ay nasa sector ng BPOs kung kaya na maigi na ang adbokasiya ay patungkol nito at papaano mapapabuti ang mga benepisyo at seguridad ng trabaho sa mga manggagawa ang isusulong.

- A10. Alin sa mga sumusunod ang pangunahing trade partner ng Pilipinas?
- Argentina
 - Japan
 - France**
 - South Africa
- A11. Ang reserbang dolyar ay mahalaga sa pagiging matatag ng ekonomiya ng bansa. Batayan ito kung magtataas o hindi ng presyo ng bilihan sa merkado. Lumaki ang reserbang dolyar kapag hindi
- nag-aangkat
 - na malaki ang iniaangkat kaysa iniluluwas
 - nagluluwas ng produkto
 - na malaki ang iniluluwas kaysa iniaangkat**
- M12. Ang mga pangulo ng bansa ay nagsikap na paunlarin an gating ekonomiya sa pagnanais na mapabuti ang pamumuhay ng mga mamamayan. Bakit kaya hirap pa rin umunlad an gating bansa?
- walang pagkakaisa ang mga Pilipino
 - hindi nalilinanng ng lubos an galing mga yaman**
 - dahil maraming corrupt na mga tao
 - kulang sa capital ang bansa
- T13. Ikaw ang bagong talagang Kalihim ng Department of Labor and Employment at ikaw ay inatasang magsagawa ng patimpalak na “Idol ng Probinsiya” na magbibigay ng parangal sa mga mamamayan na may pinakamalaking kontribusyon sa pagpapaigting sa kaalaman at partisipasyon ng mga mamamayang Pilipino sa pagpapabuti at pagpapatupad ng mga Sektor ng Ekonomiya at mga Patakarang Pang-ekonomiya nito. Marami ang mga nagpasa ng kanilang nominasyon kagaya ng mga sumusunod. Sino sa kanila ang may mas mataas na tsansa na manalo sa patimpalak?
- Guro na itinalagang Koordinator ng Outreach Program ng kanilang Paaralan na naging tanyag dahil sa iba’t-ibang proyekto nito sa pagkakawang-gawa
 - Pilantropo na nagbibigay ng tulong pinansiyal sa mga batang nais makapag-aral sa elementarya at high skul
 - Presidente ng isang korporasyon na nakapagtayo ng isang Micro Income Generating Foundation na kumukupkop sa mga inang walang mga trabaho upang makapagtayo ng sarili nilang maliit na negosyo na kailangan nilang palaguin sa loob ng itinakdang panahon**
 - Manggagamot na nakapaglibot sa buong Pilipinas upang makapagbigay sa mga Pilipino ng libreng serbisyo sa paggagamot.

A14. Alin sa sumusunod na pares ng pangyayari ang nagpapakita ng koneksyon sa sanhi at bunga?

- A. Teknolohiya: Mababang Bahagdan ng Manggagawa
- B. Kahirapan: Kaguluhan sa Zamboanga
- C. Mataas na Produksyon: Mataas na Bahagdan ng Manggagawa
- D. Teknolohiya: Industrijalisasyon*

Ang wastong sagot ay titik d. Ang mga makabagong tuklas ng siyensya ang nakapagpapabilis ng industrijalisasyon ng ating bansa.

A15. Suriin ang sumusunod na mga sitwasyon at tukuyin kung ano ang posibleng kahahantungan ng pagkakaroon ng mga ito sa bansa.

- i. Mabilis na pag-uunlad ng teknolohiya
- ii. Mataas na bahagdan ng banyagang namumuhunan sa bansa
- iii. Palagiang pagbisita ng Pangulo sa mga karatig- bansa

- A. Pagtaas ng bilang ng mga Pilipinong nagtatrabaho sa ibang bansa.
- B. Pagdami ng trabaho sa Pilipinas at pagkawala ng kaugaliang Pilipino.
- C. Pagtaas ng antas ng pamumuhay ng mga Pilipino dahil sa makabagong teknolohiya.
- D. Pag-angat ng ekonomiya ng bansa kasabay ng mga pagbabago sa lipunan nito.*

Ang wastong sagot ay titik d. Ang pag-angat ng ekonomiya ng Pilipinas ay siguradong makapagpapabago sa lipunan nito sapagkat anuman ang magaganap sa ekonomiya ay direktang makaaapekto sa mga tao nito.

A16. Anong batayan ng kaunlaran ang ipinapahiwatig ng mga sumusunod na ulong mga balita sa diyaryo?

- i. P-Noy off to South Korea By Delon Porcalla (The Philippine Star) Updated October 17, 2013 - 12:00am
- ii. Manila, Seoul to sign defense MOU on PNoy's state visit By Louis Bacani (philstar.com) | Updated October 14, 2013 - 4:37pm
- iii. China imposes tariffs on Indian, Japanese pyridine imports 2013-11 2017:19 Xinhua Web Editor: Mo Hong'e

- A. Sustainable Growth Model
- B. Sustainable Development Model
- C. Growth Oriented Developmental Model*
- D. Sustainable Growth Developmental Model

Ang wastong sagot ay titik C. Ang mga headline ay tumutukoy sa pagbisita ng Pangulo sa ibang bansa at ang regulasyon sa taripa na may mithiing pataasin ang Pambansang Kita at paramihin ang mga dayuhang namumuhunan sa bansa na siyang tinututukan ng Growth Oriented Developmental Model.

Ihambing ang larawan at ang mga hinuha tungkol sa papel ng mamamayang Pilipino para sa pambansang kaunlaran na makikita sa ibaba nito.

- I. Ang pambansang pag-unlad ay para sa ikabubuti ng pamumuhay ng mga tao kaya ang tao din ang susi sa pagkamit nito.
- II. Nasa pag-aalaga lamang ng kapaligiran ang susi para sa kaunlaran.
- III. Ang industriyalisasyon ng bansa ay batay sa pangangalaga sa likas na yaman at kalidad ng pamumuhay ng tao.
- IV. Ang pagtutulungan ng mga tao na alagaan ang kapaligiran, at patuloy na pagpapaunlad nito sa kanyang sarili at kapaligiran ng daan upang makamit ang kaunlaran.

M17. Alin sa mga naibigay na hinuha ang maituturing na makatotohanan?

- A. I, II, III, at IV
- B. I at IV lamang
- C. I, III, at IV *
- D. II at III lamang

Ang wastong sagot ay titik c. Ang nasa aytem II ay limitado lamang sa pag-aalaga ng kapaligiran at hindi nagpapakita ng ugnayan ng mga salik na nasa larawan.

M18. Alin naman ang maituturing na opinyon sa pagpipilian sa bilang 7?

- A. I at II lamang
- B. I at III lamang
- C. II lamang*
- D. IV lamang

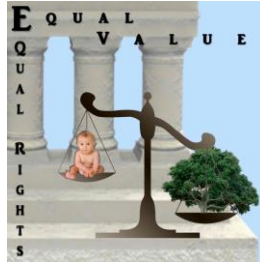
Ang wastong sagot ay titik c. Ang nasa aytem II ay limitado lamang sa pag-aalaga ng kapaligiran at hindi nagpapakita ng ugnayan ng mga salik na nasa larawan.

T19. Aling imahe ang mas makatutulong upang makamit ng isang *multimedia campaign* ang adhikain nito na paigtingin ang kaalaman at partisipasyon ng mga Pilipino sa pagpapabuti at pagpapatupad ng mga sektor ng ekonomiya at mga patakarang pang-ekonomiya nito?

a.*

b.

c.

Quiet please, brainwashing in progress.

Ang wastong sagot ay titik a. Sapagkat ipinapakita dito ang kahalagahan ng pakikilahok at pakikibahagi sa mga usapin at bagay-bagay na maaaring makaapekto sa ating buhay, ekonomiya at pag-unlad.

T20. Bilang paghahanda sa selebrasyon ng Araw ng Kordilyera, nagbigay ang gobernador ng panawagan para sa gagawing patimpalak ukol sa pagbibigay ng proposal kung paano isasagawa ang nasabing selebrasyon kung saan ang pagbubuklod-buklod ng kultura, tradisyon, sektor ng lipunan, at ang komunidad ay dapat na mabigyan ng pokus. Bilang Ambassador of Goodwill for the Filipino IPs, paano mo gagawing epektibo ang pagpapahayag ng iyong proposal para sa nasabing patimpalak?

- Mangalap ka ng mga konseho ng matatanda sa CAR at kumbinsihin silang samahan at suportahan ka sa pagpapahayag ng iyong proposal sa harap ng gobernador.
- Gagamit ka ng isang *multimedia presentation* na ipapakita mo ang magiging papel ng iba't ibang sektor ng lipunan, ang pamahalaan, at ang mga tao sa komunidad sa isasagawang pagdiriwang.*
- Magsulat ka ng isang mabisa at epektibong proposal at ipapadala ito sa gobernador gamit ang kanyang *e-mail address*.
- Magsama ng mga miyembro ng IP sa Pilipinas na sasama sa iyo sa munisipyo bilang pagpapakita ng kanilang suporta sa iyong ihahayag na proposal.

Ang wastong sagot ay titik b. Ang opsyon na ito ang nagpapakita ng pagkakaroon ng malinaw na kooperasyon ng iba't ibang sektor ng lipunan na siyang hinihiling ng gobernador upang magawang mas epektibo at may saysay ang gagawing pagdiriwang.

PAGTUKLAS

Halos lahat ng ekonomiya sa daigdig ay mayroong impormal na sektor. Ang Pilipinas bilang isa sa mga bansang umuunlad ay mayroong malaking bahagdan ng mga mamamayang nabubuhay sa pamamagitan ng gawaing maituturing na impormal na sektor. Halina at suriin mo kung bakit ganito ang sitwasyon sa ating bansa.

Gawain 1: Online Picture Puzzle

Panuto: I-click ang sumusunod na link. Buuin ang tatlong picture puzzle. Sagutin ang pamprosesong tanong pagkatapos nito.

Picture Puzzle 1:

<http://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=2b68ada05bd7>

Picture Puzzle 2:

<http://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=1b5a3f48cb03>

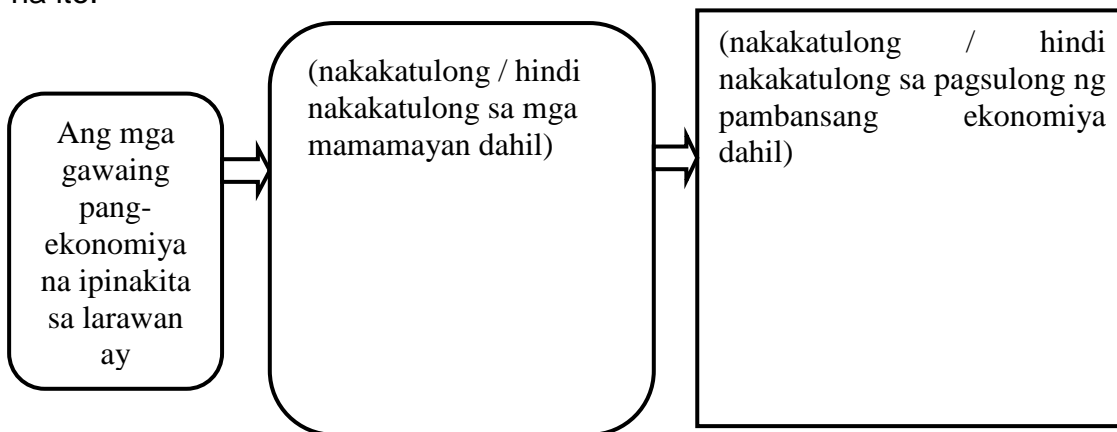
Picture Puzzle 3:

<http://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=2c698086de9c>

Pamprosesong Tanong:

1. Ano-ano ang mga nabuong larawan?
2. Paano nagkakatulong ang mga larawan?
3. Masasabi mo bang nakatutulong sa mga mamamayan ang ipinakikitang gawain sa larawan? Sa paanong paraan?
4. May proteksiyon ba ang mga mamimili sa mga nabanggit na gawaing pang-ekonomiya? Bakit?
5. Nakatutulong ba ang mga gawaing pang-ekonomiya na ipinakita sa larawan sa pag-unlad ng pambansang ekonomiya? Paano?

Matapos masagutan ang mga pamprosesng tanong, sagutan mo ang flowchart na ito:

Gawain 2: IRF Chart

Panuto: Sagutin ang mahalagang tanong para sa araling ito. Ilagay ang iyong paunang sagot sa kolum na Initial. Samantala, ang kolum para sa Revised at Final ay iyong sasagutan sa ibang bahagi ng aralin.

IRF CHART			
Pangunahing Tanong:	Initial	Revised	Final
Paano mapakikinabangan ang Impormal na sektor ng ekonomiya?			

Katapusang Bahagi ng Pagtuklas

Sa puntong ito ay nagtatapos na ang bahagi ng Pagtuklas.

 Sa susunod na bahagi ng modyul ay susuriin natin kung alin sa mga naibahagi mong panimulang ideya tungkol sa kahulugan at mga halimbawa ng impormal na sektor at sa ating pokus na tanong ang tama o hindi.

Matutuhan mo rin ang mga konsepto at kasanayan na makatutulong sa iyo upang maisagawa mo ang proyekto para sa yunit na ito. Ang proyekto ay tungkol sa paggawa ng adbokasiya na magsusulong ng pambansang kaunlaran. Simulan mo ito sa pamamagitan ng pagtupad sa susunod na gawain.

PAGLINANG

 Sa bahaging ito ng modyul ay inaasahan na matutuhan mo ang mga mahalagang kaalaman, datos at konsepto tungkol sa Impormal na sektor.

Kabilang dito ang kahulugan, ang mga salik, at epekto ng impormal na sektor sa pambansang ekonomiya. Susuriin mo rin kung tama ba o hindi ang iyong mga panimulang sagot sa mga gawain sa **Pagtuklas**.

Kahulugan ng Impormal na Sektor

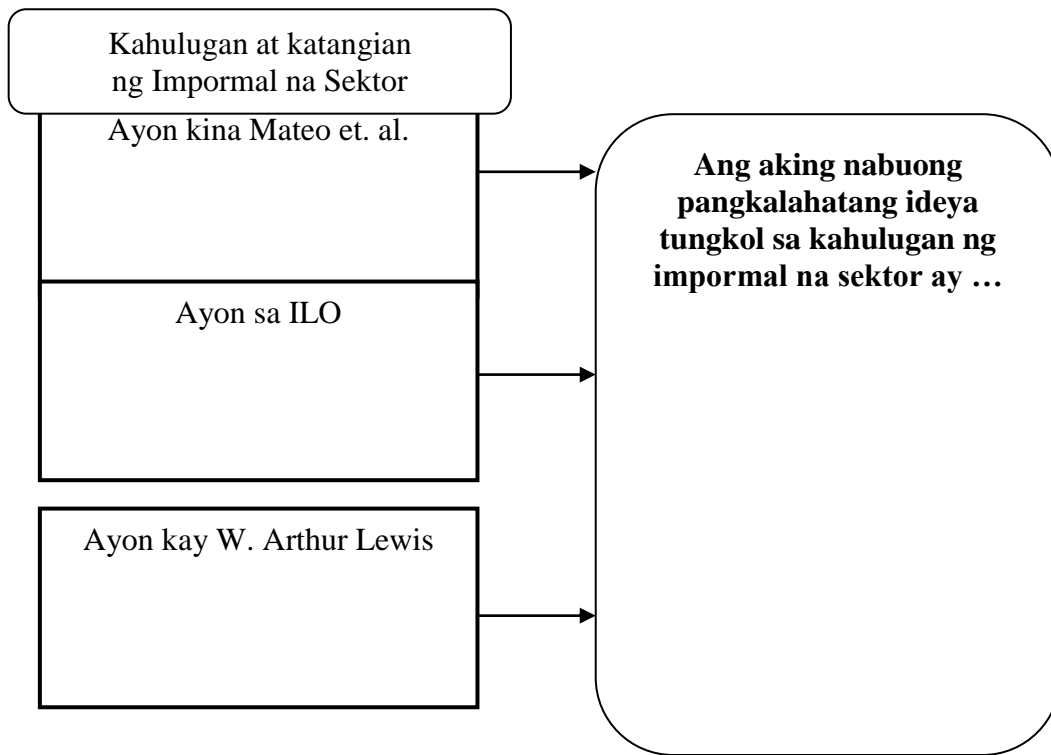
Gawain 3. Ayon sa kanila

Mayroong iba't ibang paliwanag ang mga ekonomista at ilang mga organisasyon sa konsepto ng Impormal na sektor. I-click ang sumusunod na link upang mabasa ang mga ito. Isulat sa papel ang mga salita o termino na hindi mo nauunawaan. Hanapin ang kahulugan nito gamit ang anomang *online dictionary*.

1. Ayon kina Mateo et. al. – <https://www.scribd.com/doc/48864240/Ang-Impormal-Na-Sektor> at <https://billyjawboiles.wordpress.com/2014/01/20/mga-sektor-ng-ekonomiya/>
2. Ayon sa International Labor Organization (ILO) – <http://www.ilo.org/manila/areasofwork/informal-economy/lang--en/index.htm>
3. Ayon kay W. Arthur Lewis - <http://www.authorstream.com/Presentation/joshuabbolinao-1724721-informal-sectors/>

Gawain 4. Generalization chart

Punan ang chart gamit ang mga nakuhang impormasyon sa mga binasang *website*.

Pamprosesong Tanong:

1. Ano ang pagkakatulad ng mga kahulugan ng impormal na sektor batay sa iyong mga binasang website?
2. Maituturing bang kapaki-pakinabang ang impormal na sektor? Ipaliwanag ang iyong sagot?

Ngayon ay malinaw na sa iyo ang kahulugan at mga katangian ng impormal na sektor ng ekonomiya. Sagutan ang Gawain 5 upang higit na mapagtibay ang iyong pag-unawa sa konseptong ito.

Gawain 5. Impormal o Hindi?

Panuto: I-click ang sumusunod na link. Suriin ang larawan kung ito ba ay nagpapakita ng impormal na sektor o hindi. Lagyan ng tsek ang box ng iyong sagot.

1. <http://cdn0.wn.com/ph/img/ce/d9/c3b841694cd21a29c85ac88782c9-grande.jpg>

	Pormal		Impormal
--	--------	--	----------

2. https://c2.staticflickr.com/4/3447/3242338955_ca0014fda8.jpg

	Pormal		Impormal
--	--------	--	----------

3. http://images.world66.com/ma/ll/o/mall_of_asia_sm_ma_galleryfull

	Pormal		Impormal
--	--------	--	----------

4. <http://ygc.com/Gallery/Collection/Evolution%20of%20the%20RCBC%20Logo/1978-1994%20RCBC%20logo%20Negative%20blue.jpg>

	Pormal		Impormal
--	--------	--	----------

5. <http://cdn9.wn.com/ph/img/91/55/7f99f58af1c94b4986837dd18989-grande.jpg>

	Pormal		Impormal
--	--------	--	----------

Malinaw na ba sa iyo ang kahulugan ng impormal na sektor? Kung hindi pa ay maaari mong i-click ang link na ito:

<http://www.slideshare.net/seanclarkluinor/kabanata-11-impormal-na-sektor-ng-ekonomiya>. Basahin lamang ang slides 1-11.

Kung ipinagbabawal ang impormal na sektor ng ekonomiya, bakit marami pa rin ang gumagawa nito. Ano-ano nga ba ang mga dahilan kung bakit may impormal na sektor ng ekonomiya? Malalaman mo ang sagot sa susunod na bahagi ng araling ito.

Mga Salik sa pagkakaroon ng Impormal na Sektor

Maraming mga magkakaugnay na salik ang itinuturong dahilan kung bakit patuloy na lumalaganap ang impormal na sektor sa iba't ibang bansa. Higit pang palawakin ang iyong kaalaman tungkol sa mga salik kung bakit nagkakaroon ng impormal na sektor ng ekonomiya sa pamamagitan Gawain 6.

Gawain 6. SALIKsikin

Panuto: I-click ang mga link na iyong makikita upang magkaroon ng karagdagang kaalaman tungkol sa mga salik sa pagkakaroon ng impormal na sektor ng ekonomiya. Gumawa ng *mind map* tungkol sa mga salik at ipaliwanag ito.

1. Impormal na Sektor -

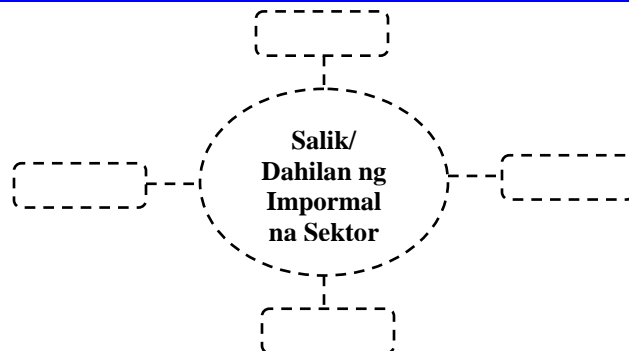
<https://billyjawboiles.wordpress.com/2014/01/20/mga-sektor-ng-ekonomiya/>

2. Mga dahilan ng pagkakaroon ng impormal na sektor -

<https://www.youtube.com/watch?v=uSJRcNLTywg>

3. Mga Salik ng impormal na sektor

<https://prezi.com/fjphmkarwnhl/impormal-na-sektor/>

Paliwanag:

Pamprosesong Tanong:

1. Ano ang pangunahing salik sa pagkakaroon ng impormal na sektor ng ekonomiya?
2. Bakit may mga negosyante at manggagawa na pumapasok sa impormal na sektor?
3. Paano kaya makatutulong ang impormal na sektor sa pag-unlad ng ekonomiya?

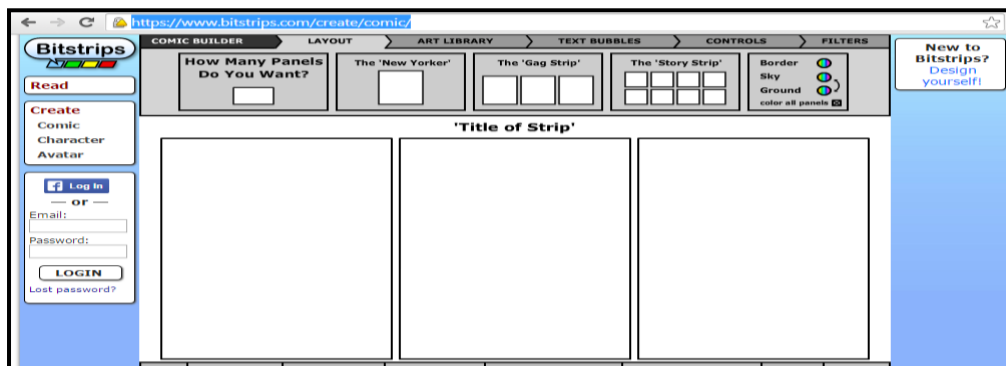
Pairalin ang iyong pagkamalikhain. Sa pamamagitan ng paggawa ng *comic strip*, ilahad mo ang iyong mga natutuhan tungkol sa mga salik na naging dahilan ng pagkakaroon ng impormal na sektor ng ekonomiya.

Gawain 7. Comic Strip

Panuto: Gamit ang application na bitstrips, gumawa ng comic strip tungkol sa mga salik sa pagkakaroon ng impormal na sektor ng ekonomiya.

Sundin ang sumusunod na hakbang:

1. I-click ang link na: <https://www.bitstrips.com/create/comic/>. Mag-sign up gamit ang e-mail or facebook account.

2. I-click ang design yourself at sundin upang makapabuo ng iyong sariling character.
3. I – click ang story strip upang makabuo ng mas maraming panel ng comic strip na maglalaman ng mga salik sa pagkakaroon ng impormal na sektor ng ekonomiya .
4. Kopyahin ang link ng iyong comic strip at i-send sa guro gamit ang conversation icon sa student's dashboard.

Pamprosesong Tanong:

1. Masasabi ba nating may kakulangan ang pamahalaan kung kaya't nagkakaroon ng impormal na sektor ng ekonomiya? Bakit?
2. Paano masisiguro ang kapakanan ng mamimili na gumagamit ng mga produkto at serbisyo ng mga impormal na sektor?
3. Paano mapakikinabangan ang impormal na sektor ng ekonomiya?

Sa pagkakataong ito, mahalagang mapag-ugnay mo ang iyong natutuhan tungkol sa kahulugan, katangian, at mga salik ng impormal na sektor ng ekonomiya. Kailangang maging maliwanag sa iyo ang mga ito upang maging handa ka sa susunod na bahagi ng paksa. Ipakita ang iyong pag-unawa sa pamamagitan ng pagsagot sa susunod na gawain.

Gawain 8. Concept Chart

Panuto: Punan ng tamang sagot ang Concept Chart batay sa iyong mga natutuhan tungkol sa konsepto ng Impormal na sektor ng ekonomiya.

Impormal na Sektor		
Kahulugan	Mga Halimbawa	Mga Salik
	1.	1.
	2.	2.
	3.	3.
	4.	4.
	5.	5.

Suriin ang iyong sagot sa mga Gawain bilang 4, 7, at 8. Tignan ang pagkakatulad ng iyong sagot sa Gawain 4 sa unang kolum ng Gawain 8. Gayundin tignan ang nilalaman ng iyong Comic Strip at ihambing ito sa iyong sagot sa ikatlong kolum ng Gawain 8. Magkakaugnay ba ang mga ito? Ano ang napansin mong pagbabago sa iyong kaalaman mula sa tatlong nabanggit na gawain?

? Pamprosesong Tanong:

1. Nararapat lang bang ipagpatuloy ang impormal na sektor? Bakit?
2. Paano mapapakinabangan ng pamahalaan ang kita mula sa impormal na sektor ng ekonomiya?

Sa puntong ito, inaasahang malinaw na sa iyo ang kahulugan at katangian, at mga salik na nagbigay-daan sa pagkakaroon ng impormal na sektor ng ekonomiya. Paano kaya nakaapekto sa ating ekonomiya at sa pagkamit ng pambansang kaunlaran ang pagkakaroon ng impormal na sektor? Malalaman mo ito sa susunod na bahagi ng aralin.

Epekto ng Impormal na Sektor sa Ekonomiya

Kung iyong natatandaan sa panimulang bahagi ng araling ito, ikaw ay pinag-isip kung dapat nga bang parusahan ang mga mamamayang kabilang sa impormal na sektor sa ekonomiya? Sa bahaging ito ng aralin, mabibigyan ka ng sapat na impormasyon upang masagot ang tanong na ito. Mauunawaan mo sa pagkakataong ito ang epekto ng Impormal na sektor sa ekonomiya.

Mahahati sa dalawa ang epekto ng impormal na sektor: ang una ay sa kapakanan ng mga mamimili at ang ikalawa ay epekto sa pambansang ekonomiya. Suriin ang mga ito sa pamamagitan ng sumusunod na gawain.

Gawain 9. Video-suri

Panoorin ang video na tumatalakay sa hindi mabuting epekto ng impormal na sektor sa mga mamimili at sa ekonomiya ng bansa. Sagutan ang video checklist habang pinanonood ang video.

Epekto ng impormal na sektor ng ekonomiya -
<https://www.youtube.com/watch?v=O8QCqOLfQsc>

VIDEO CHECKLIST				
A. Epekto ng Impormal na sektor sa mga mamimili	MABUTI	DAHILAN	HINDI MABUTI	DAHILAN
1.				
2.				
3.				
B. Epekto ng Impormal na sektor sa ekonomiya ng bansa				
1.				
2.				
3.				

Gamit ang iyong mga naisulat sa video-checklist, sagutan ang Gawain 10.

Gawain 10. Cause and Effect

Panuto: Gamit ang application na www.drawanywhere.com gumawa ng cause and effect chart na nagpapakita ng maaring ibunga ng mga binaggit na epekto ng impormal na sektor ng ekonomiya.

Sundin ang sumusunod na hakbang:

1. I-click ang link na www.drawanywhere.com .
2. Mag sign-up upang mabigyan ng permiso na gamitin ang application.
3. Matapos nito, gumawa ng sariling disenyo na nagpapakita ng posibleng ibubunga ng mga nabanggit na epekto ng impormal na sektor na ekonomiya.
4. I-send ang link sa iyong guro gamit ang conversation icon sa student's dashboard.
5. Isulat ang paliwanag sa message na ipadadala sa guro kasama ang link na iyong nabuong cause and effect chart.

Pamprosesong Tanong:

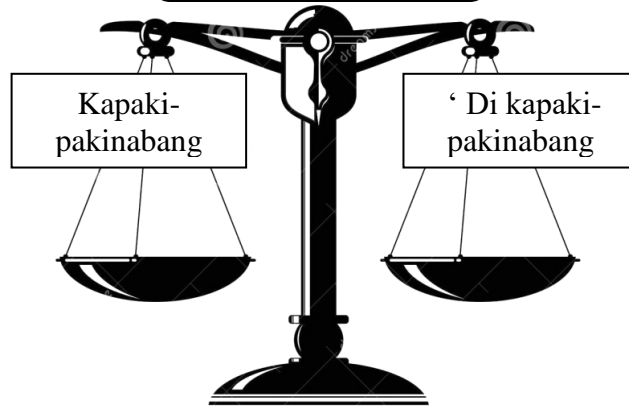
1. Ano ang hindi mabuting epekto ng Impormal na sektor sa pambansang kita at sa ekonomiya?
2. May pagkakataon ba na nakasasama sa mga konsyumer ang produkto at serbisyong ibinibigay ng mga impormal na sektor? Ipaliwanag.
3. Paaano kaya mabibigyan ng sapat na proteksyon ang mga konsyumer na gumagamit ng mga produkto at serbisyo ng impormal na sektor?
4. Dapat bang ipagbawal ang impormal na sektor ng ekonomiya? Pangatuwiran.
5. Paano mapakikinabangan ng pamahalaan ang impormal na sektor ng ekonomiya?

Gawain 11. My Weighing scale

Panuto: Basahin ang tanong upang mapunan ng sagot ang iyong weighing scale.

Nabatid mo ang **hindi mabuting** epekto ng impormal na sektor sa mga mamimili at sa pambansang ekonomiya. Bibigyan ka ng 10 puntos na maaari mong hatiin. Ilagay mo sa timbangan ang puntos na magpapakita ng iyong pagsusuri kung kapaki-pakinabang ba o hindi ang impormal na sektor. Ipalawanag ang puntos na iyong ibinigay.

Paano mo hahatiin ang 10 puntos?

Paliwanag:

Kung ang mga nabanggit na epekto ay nakasasama sa pambansang ekonomiya, mayroon rin namang kabutihang dulot ang impormal na sektor ng ekonomiya sa mga mamamayan. Mahalagang malaman mo rin ito upang maging balanse ang iyong pagtingin sa impormal na sektor ng ekonomiya.

Kahalagahan ng Impormal na Sektor ng Ekonomiya

Gawain 12. News analysis

Panuto: Basahin at unawain ang nilalaman ng balita. Sagutan ang news analysis chart pagkatapos nito.

Impormal na Sektor - <http://veritas846.ph/impormal-na-sektor/>

NEWS ANALYSIS CHART		
Nilalaman ng balita	Kabutihang dulot ng Impormal na sektor sa mga mamamayan	Kabutihang dulot ng impormal na sektor sa mga mamimili
	Sang-ayon ka ba? Bakit?	Sang-ayon ka ba? Bakit?

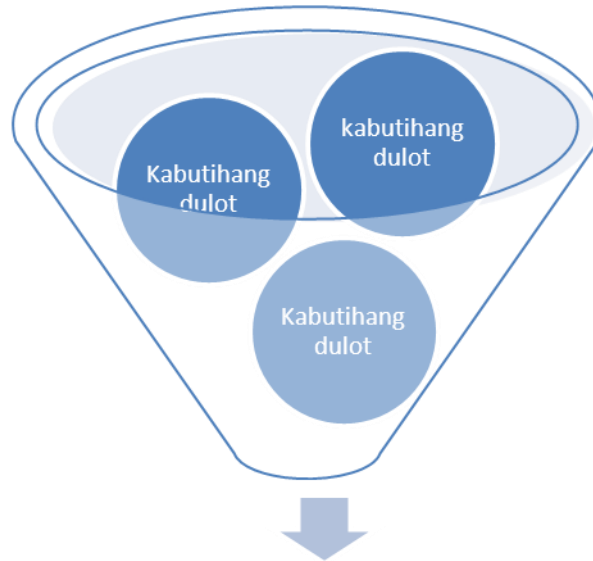
Pamprosesong Tanong:

1. Bakit mas pinipili ng mga mamamayan ang pumasok sa negosyo at trabaho na kabilang sa impormal na sektor?
2. Paano mapapakinabangan ng pamahalaan ang kita mula sa impormal na sektor ng ekonomiya?

Patunayan mo na may kabutihang dulot ang impormal na sektor sa mga mamamayan at sa ating ekonomiya. Sagutan mo ang susunod na gawain.

Gawain 13. The Good side

Panuto: Isulat sa mga bilog sa loob ng graphic organizer ang kabutihang dulot ng Impormal na sektor. Maari pang dagdagan ang bilog kung hindi ito sapat. Pagkatapos, sagutin ang tanong kaugnay nito.

Paano nakatutulong ang impormal na sektor ng ekonomiya sa mga mamamayan?

? Pamprosesong Tanong:

1. Paano tinutulungan ng impormal na sektor ang mga mamamayan?
2. Sa kabila ng pagiging ilegal ng impormal na sektor, bakit madami pa din ang pumapasok dito?
3. Nakabubuti ba ang impormal na sektor sa pambansang ekonomiya? Ipaliwanag.
4. Paano kaya makatutulong ang impormal na sektor sa pag-unlad ng ekonomiya ng bansa?

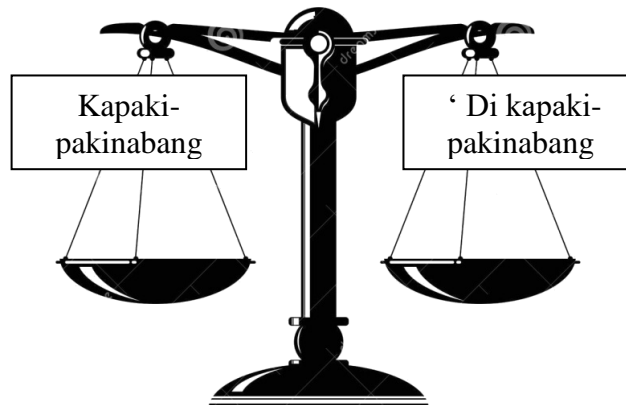
Sa gawain 11 ay binigyan ka ng pagkakataon para timbangin ang epekto ng impormal na sektor gamit ang mga impormasyon na nagpapakita ng hindi mabuting epekto ng impormal na sektor. Sa susunod na gawain, muli mong titimbangin ang epekto ng impormal na sektor batay naman sa mabuting epekto nito.

Gawain 14. My Weighing scale part 2

Panuto: Basahin ang tanong upang mapunan ng sagot ang iyong weighing scale.

Nabatid mo ang **mabuting epekto** ng impormal na sektor sa mga mamimili at sa pambansang ekonomiya. Bibigyan ka ng 10 puntos na maaari mong hatiin. Ilalagay mo sa timbangan ang puntos na magpapakita ng iyong pagsusuri kung kapaki-pakinabang ba o hindi ang impormal na sektor. Ipaliwanag ang puntos na iyong ibinigay.

Paano mo hahatiin ang 10 puntos?

Paliwanag:

Sa gawain 9-11 ay pinagtuunan mo ng pansin ang hindi mabuting epekto ng impormal na sektor samantalang sa gawain 12-13 ay nabigyang linaw ka naman sa mabuting epekto nito. Sa pagkakataong ito, ikaw ay magsusuri ng isang documentary na nagbibigay ng punto de bista ng magkabilang panig upang higit na mapalalim ang iyong pag-unawa sa epekto ng impormal na sektor ng ekonomiya.

Gawain 15: Documentary viewing

Panuto: I-click ang link upang mapanuod ang video na tumatalakay sa mabuti at hindi mabuting epekto ng Impormal na Sektor. Sagutan ang Film-analysis chart.

Now showing: THE UNLISTED

I-click ang link na ito: <https://www.youtube.com/watch?v=d0RYVbLYnhQ>

Documentary –Analysis Chart

Pamagat:	
Nilalaman	
Pananaw tungkol sa mabuting epekto ng impormal na sektor	
Pananaw tungkol sa masamang epekto ng impormal na sektor	
Tungkulin ng pamahalaan sa pagsasaayos ng impormal na sektor	
Gampanin ng mamamayan sa pagsasaayos ng impormal na sektor	

Pamprosesong Tanong:

1. Paano matutulungan ng pamahalaan ang mga mamamayan na kabilang sa impormal na sektor?
2. Paano naman mapagbubuti ng mga mamamayang kabilang sa impormal na sektor ang kanilang mga gawain?
3. Paano mapakikinabangan ang impormal na sektor ng ekonomiya?

Sa bahaging ito ay inaasahan na mayroon ka nang malinaw na pagkakaunawa tungkol sa mabuti at hindi mabuting epekto ng impormal na sektor sa mamimili at sa ekonomiya ng ating bansa. Upang higit itong mapagtibay, sagutin mo ang susunod na gawain.

Gawain 16. 3-2-1 Chart

Panuto: Sagutan ang chart. Isulat ang sagot sa loob ng kahon.

3-2-1 Chart

Paksa: Epekto ng Impormal na Sektor
3 – bagong kaalaman na aking natutuhan:
2- mahalagang pag-unawa na aking natutuhan:
1 – tanong na nais kong mabigyan ng kasagutan:

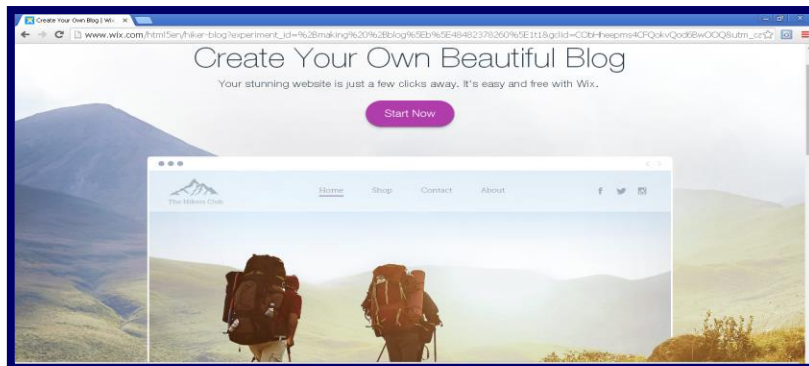
Sa puntong ito ay malinaw na sa iyo ang epekto ng impormal na sektor. Handa ka na upang suriin at magbigay ng iyong reaksiyon sa mga situwasyon na kinapapalooban ng impormal na sektor. Sa pagsusuri ng mga situwasyon, gamitin ang iyong mga natutuhan tungkol sa epekto ng impormal na sektor sa mga mamamayan at sa ekonomiya ng bansa.

Gawain 17. Kung ikaw kaya?

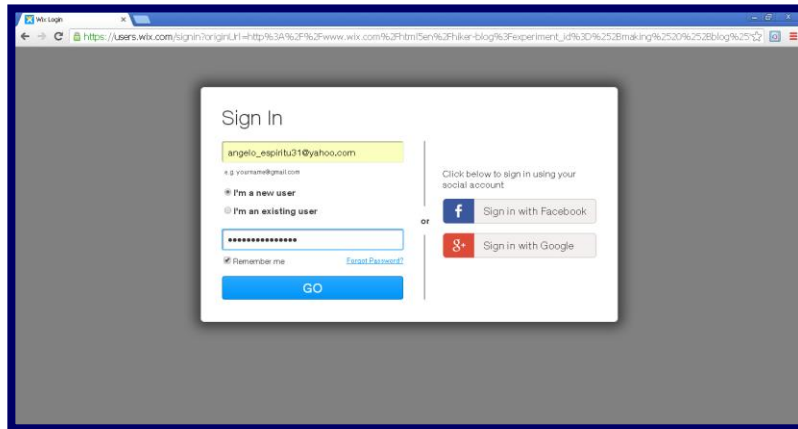
Panuto: Suriin ang sumusunod na situwasyon na may kaugnayan sa impormal na sektor ng ekonomiya. Isulat ang iyong mungkahing hakbang sa pagharap sa mga ito. Sagutin ang mga tanong sa loob ng kahon sa pamamagitan ng isang blog.

Sundin ang sumusunod na hakbang:

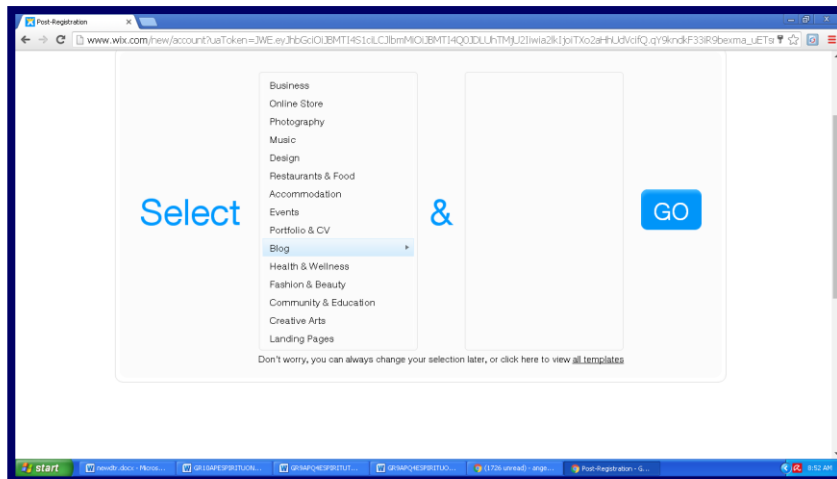
1. Gumawa ng sariling blog. I-click ang link na http://www.wix.com/html5en/hiker-blog?experiment_id=%2Bmaking%20%2Bblog%5Eb%5E48482378260%5E1t1&gclid=COBhheepms4CFQokvQod6BwOOQ&utm_campaign=219565660%5E10611520660&utm_medium=cpc&utm_source=google.

- I-click ang start now at mag-sign in gamit ang iyong valid na e-mail address.

- I-click ang blog mula sa pagpipilian at simulant ang paggawa ng blog.

- Panoorin ang video na pinamagatang: Enabling the Formal sector to Empower the informal sector - Segametsi Hope. I-click ang link na <https://www.youtube.com/watch?v=wlw2K7SXQw0>

Kung ikaw ang nasa kalagayan ng pamahalaan, pahihintulutan mo ba ang ipinakikitang gawain ng Segamitsi sa isang bayan sa Africa? Bakit?

- Suriin ang balita tungkol sa mga sidewalk vendor sa Davao. I-click ang link na: <https://www.youtube.com/watch?v=2SPHc-sscag>

Kung ikaw ang namumuno sa pamahalaan, magsasagawa ka din ba ng parehong operasyon? Bakit?

- Basahin at unawain ang nilalaman ng paglalahad tungkol sa mga impormal na sektor. I-click ang link na:
http://www.seasite.niu.edu/tagalog/new_intermediate_tagalog/reading_lessons/LESSONS/buhay_ng_mga_tindero.htm

Kung may pagkakataon kang tulungan at isaayos ang kabuhayan ng mga mamamayang binaggit sa teksto, ano ang iyong gagawin?

 Pamprosesong Tanong:

- Batay sa iyong sinuring mga sitwasyon, madali bang harapin ang mga hamong dulot ng impormal na sektor? Bakit?
- Kung hindi talaga maiiwasan ang pagkakaroon ng impormal na sektor, paano ito aayusin upang makatulong sa pambansang ekonomiya?

Tinalakay sa nakaraang bahagi ng araling ito ang kahalagahan ng Impormal na sektor. Suriin ang mga programa at batas na nagpapakita kung paano pinahahalagahan ng pamahalaan ang sektor na ito ng lipunan upang higit na maging kapaki-pakinabang sa mga mamamayan at sa ekonomiya.

Gawain 18. Thesis-Proof Work Sheet

Panuto: Pagtibayin ang iyong sinasang-ayunang panig tungkol sa impormal na sektor. Gamitin ang thesis-proof worksheet upang masuportahan ito.

Thesis: Naniniwala ako na _____ (nakabubuti/nakasasama) ang impormal na sektor ng ekonomiya	
Supporting Idea 1	
Saggunian	
Sanggunian	
Supporting Idea 2	
Saggunian	
Sanggunian	
Supporting Idea 3	

Saggunian	
Sanggunian	
Kongklusyon	

Pamprosesong Tanong:

1. Bilang paglalahat, masasabi bang nakabubuti ang impormal na sektor? Pangatuwiran ang iyong sagot.
2. Nararapat bang itigil ang lahat ng gawaing pang-ekonomiya na kabilang sa impormal na sektor? Kung oo, ano ang dapat gawin sa mga mawawalan ng hanapbuhay?
3. Kung hindi ang iyong sagot sa bilang 2, paano mapapakinabangan ng pamahalaan ang impormal na sektor ng ekonomiya?

Gawain 19: IRF Chart

Panuto: Sagutin ang mahalagang tanong ng aralin. Sa pagkakataong ito, isulat ang iyong sagot sa kolum na Revised.

IRF Chart

Pangunahing Tanong:	Initial	Revised	Final
Paano mapakikinabangan ang Impormal na sektor ng ekonomiya?			

Paghambingin mo ang iyong sagot sa Initial at Revised. Ano ang napansin mong pagbabago. Higit bang umunlad ang iyong pag-unawa? Sa pagkakataong ito ikaw ay maaari nang magtungo sa susunod na bahagi ng modyul. Subalit, bago ito, kailangang masiguro mo na lubos mong nauunawaan ang mga konseptong ito. Suriin mo ang lawak at lalim ng iyong pag-unawa sa pamamagitan ng pagsagot sa susunod na gawain.

Gawain 20. Stop light

Panuto: Lagyan ng check ang angkop na kolum na tumutukoy sa kalagayan ng iyong kaalaman at pag-unawa sa mga paksang natalakay sa araling ito. Sa huling kolum ay magsulat ng maikling paliwanag tungkol sa iyong sagot.

PAKSA	 GREEN – Naunawaan ko ang lahat ng nilalaman	 RED – Hindi ko naunawaan ang paksa	 YELLOW – may mga bahagi ng paksa na hindi ko gaanong naunawaan	PATUNAY
1. Kahulugan at katangian ng Impormal na sektor				
2. Hindi mabuting epekto ng impormal na sektor				
3. Mabuting epekto ng impormal na sektor				
4. Paano mapakiki-nabangan ng pamahalaan ang impormal na sektor ng ekonomiya				

Kung may mga bahagi ka pa na hindi nauunawaan, balikan ang mga napanood na video at suriin itong muli. Kung may bahagi naman na hindi mo gaanong naunawaan, maaring sumangguni sa iyong guro upang mabigyang linaw ito. Kung lahat ng paksa ay iyong naunawaan, maaari ka nang magtungo sa susunod na bahagi ng modyul na ito.

Pagtatapos ng bahaging Paglinang

Tinalakay sa bahaging ito ang mga katuturan, epekto, kahalagahan, at mga batas na may kaugnayan sa impormal na sektor ng ekonomiya.

Muli mong balikan ang iyong mga kasagutan sa bahagi ng PAGTUKLAS. May pagkakatulad ba ang iyong sagot? Nadagdagan ba ang iyong kaalaman? Lumawak ba ang iyong pag-unawa tungkol sa paksa?

Ngayong may sapat ka nang kaalaman at pag-unawa tungkol sa paksa, maaari ka nang tumungo sa susunod na bahagi ng modyul na ito.

PAGPAPALALIM

Sa bahaging ito ng modyul ay pagtitibayin mo ang mga nabuo mong pag-unawa tungkol sa bahaging ginagampanan ng impormal na sektor sa kabuhayan ng mamamayan at sa pambansang ekonomiya. Bibigyang pansin mo rin sa bahaging ito ang iba't ibang sitwasyon na nagpapakita ng mga gawaing naglalayong maisaayos ang impormal na sektor ng ekonomiya.

Gawain 21. Interview

Panuto: Magsagawa ng panayam sa isang kapitbahay o kakilala na kabilang sa impormal na sektor. Sundin ang sumusunod na alituntunin sa pagsasagawa ng panayam.

1. Gumawa ng questionnaire at ipasuri ito sa guro. Kapag nabigyan ng pahintulot ng guro maghanap ng taong kakapanayamin.
2. Magpadala ng sulat sa taong kakapanayamin o kaya ay sadyain siya upang hingin ang kaniyang pahintulot sa magaganap na panayam. Ipaliwanag sa kaniya ang layunin ng gawain.
3. Bago isagawa ang aktwal na panayam, ipadala ang questionnaire upang maging handa ang kakapanayamin. Siguraduhin din na nagkasundo sa mga gagawin sa panayam tulad ng paggamit ng tape o video recorder.
4. Ilahad ang naging resulta ng panayam sa klase.

Sa bahaging ito ay inaasahang mayroon ka nang mas malawak na kaalaman at pag-unawa tungkol sa impormal na sektor ng ekonomiya lalo na nang madinig mo ang opinyon ng mga taong kabilang sa sektor na ito. Sa palagay mo ba dapat na itong itigil? Ilahad ang iyong saloobin sa pamamagitan ng pagsulat ng repleksyon.

Gawain 22. Sa Aking Palagay

Panuto: Sumulat ng repleksyon tungkol sa iyong mga natutuhan sa ginawang panayam. Ituon ang repleksyon sa tanong na dapat bang ipagbawal ang mga gawaing may kaugnayan sa impormal na sektor.

Maaaring iba't iba ang saloobin na inyong inilahad sa sinulat na repleksyon. Ito ay bunga na din ng iyong magkakaibang karanasan. Sa mga susunod na gawain ay mas magkakaroon ka pa ng pagkakataon na mapalawak ang iyong kaalaman tungkol sa epekto ng impormal na sektor sa ating ekonomiya.

Gawain 23. Suri-artikulo

Panuto: Basahin at unawain ang artikulo ni Beth Camia tungkol sa kalagayan ng impormal na sektor sa Olongapo.

Street Vendors, legal sa Olongapo

Posted by Online Balita on Nov 30, 2012

Kung sa Metro Manila ay itinataboy at hinuhuli ang mga street vendors, gagawin nang legal sa Olongapo City ang paglalako ng paninda sa paligid ng *East Bajac Bajac (EBB) public market* simula sa Disyembre 1, 2012. Ito ay matapos maisaayos kamakailan ng pamahalaang lokal ang itinalagang paglalagyan sa mga vendor sa mismong palengke kung saan hindi sila magiging sagabal sa mga mamimili at dumaraang sasakyan.

Ayon kay Dr. Arnold Lopez, *public market administrator*, tugon ito sa nais ni Mayor James "Bong" Gordon, Jr. na malayang makapaghanapbuhay at magkaroon ng patas na oportunidad ang maliliit na negosyo sa lungsod. Aniya, pangkalahatan pakinabang ng publiko ang nagbunsod sa *Gordon administration* na makaisip ng paraan upang maresolba ang problema ng *illegal market vendors*.

Sa pamamagitan nito ay matitigil na ang reklamo ng mga konsyumer at mga residente sa pagsisikip ng mga kalyeng nakapaligid sa naturang pamilihan na sanhi ng malaking abala sa kanila gayundin sa mga sasakyang gumagamit sa mga ito.

Ikinatuwa naman ng mga market vendors ang solusyon na ipatutupad ng *city hall*.

"Sang-ayon po kami sa bagong *set-up* na naisip ni Mayor Gordon. Proteksiyon din po ito sa amin na nais kumita sa matinong paraan. Sawa na po kami na palaging ipinagtatabuyan at kinokotongan at minsan ay pinagmumura pa ng ilang abusadong kawani ng palengke," ang sabi ni Marco Antonio, pangulo ng *EBB Market Vendors Association*. Idinagdag pa ni Dr. Lopez na basta't susunod lamang ng maayos ang mga vendors sa patakaran ng pamunuan ng palengke ay tahimik at malaya silang makapaghanapbuhay. – *Beth Camia*

Pamprosesong Tanong:

1. Tungkol saan ang artikulong iyong binasa?
2. Paano ipinakikita ang impormal na sektor sa artikulo?
3. Paano napakanibangan ng bayan ng Olongapo ang impormal na sektor?
4. Paano mapapakinabangan ng pamahalaan ang kita mula sa mga impormal na sektor?

Naunawaan mo sa artikulo na iyong binasa na may kabutihang dulot ang impormal na sektor sa mga mamamayan sa Olongapo lalo na kung ito ay bibigyang-proteksyon ng pamahalaan. Bukod sa pamahalaan, ipinahahayag din ng mga ekonomista ang kanilang pagsuporta sa pagsasaayos ng impormal na sektor. Tunghayan ang video sa susunod na gawain.

Gawain 24: Video-suri

Panuto: Suriin ang nilalaman ng video at alamin kung paano mapabubuti ang impormal na sektor batay sa pananaw ng isang ekonomista.

1. I-click ang link na: <https://www.youtube.com/watch?v=OfK8n90Cbv4>
2. Sagutin ang sumusunod na tanong:
 - 2.1. Tungkol saan ang pinanood na video?
 - 2.2. Ayon sa video, bakit mahalaga ang impormal na sektor sa mga mamamayan at sa ekonomiya?
 - 2.3. Ano ang dapat gawin upang mapakinabangan ang impormal na sektor ayon sa video?
3. Paano mapakinabangan ng pamahalaan ang impormal na sektor ayon sa mga ekonomista?

Bukod sa pananaw ng mga ekonomista, mayroon ding batas na nagsusulong sa kapakanan ng mga mamamayang kabilang sa impormal na sektor. Makikita ito sa susunod na gawain. Gamit ang artikulo, suriin mo din ang isang isyung may kaugnayan sa impormal na sektor.

Gawain 25. Batas-suri-aplikasyon

Panuto: Basahin at unawain ang nilalaman ng Republic Act 8425 o ang Social Reform and Poverty Alleviation Act of 1997.

REPUBLIC ACT 8425-Ang batas na ito ay kilala din bilang *Social Reform and Poverty Alleviation Act of 1997*. Ito ay nilagdaan noong Disyembre 11, 1997 at pormal na ipinatupad noong Hunyo 3, 1998. Itinatadhana ng batas na ito ang pagkilala sa impormal na sektor bilang isa sa mga *disadvantaged sectors* ng lipunang Pilipino na nangangailangan ng tulong sa pamamahalaan sa aspetong panglipunan, pang-ekonomiko, pamamahala, at maging sa aspektong ekolohikal.

Isinulong ng batas na ito ang tinatawag na *Social Reform Agenda (SRA)* na naglalayong iahon sa kahirapan ang mga Pilipinong kabilang sa impormal na sektor. Upang maisakatuparan ang mga probisyon ng batas na ito ay itinatag ang *National Anti-Poverty Commission (NAPC)* bilang ahensiyang tagapag-ugnay at tagapayo tungkol sa mga usaping may kinalaman sa mga bumubuo sa impormal na sektor. Bilang pagkilala sa mga kababaihan bilang bumubuo sa halos kalahati ng kabuuang populasyon ng impormal na sektor ang isa sa mga kasapi ng *NAPC* ay mula sa sektor ng mga kababaihan.

Maliban pa dito, ayon sa Seksyon 3 ng *R.A. 8425* ang mga bumubuo sa *basic at disadvantaged sectors* ng lipunang Pilipino ay ang mga sumusunod; magsasaka, mangingisda, manggagawa sa pormal na sektor, *migrant workers (OFW)*, mga kababaihan, *Senior Citizens*, kabataan at mga mag-aaral (15-30 taong gulang), mga bata (*minors-18 taong gulang* pababa, *urban poor* (mga taong naninirahan sa mga lungsod na ang kita ay lubhang mababa), mga manggagawa sa impormal na sektor, mga katutubo, mga may kapansanan (*differently-abled persons*), *non-governmental organizations (NGO's)*, at mga kooperatiba.

Gamitin ang nilalaman ng batas upang makapagbigay ng iyong saloobin sa isyung kinapapalooban ng mga operator at driver ng kuliglig sa Maynila.

Paghihigpit sa pagpapasada ng Kuliglig sa Maynila -

https://www.youtube.com/watch?v=KmixAyX_e_0

? Pamprosesong Tanong:

1. Tungkol saan ang Republic Act 8425?
2. Paano nito natutulungan ang mga mamamayang kabilang sa impormal na sektor?
3. Ano ang kaugnayan ng batas sa nilalaman ng balita?
4. Masasabi bang nilabang ng lokal ng pamahalaan ng Maynila ang Republic Act 8425? Bakit?
5. Paano mapakikinabangan ng pamahalaan ang kita mula sa mga impormal na sektor?

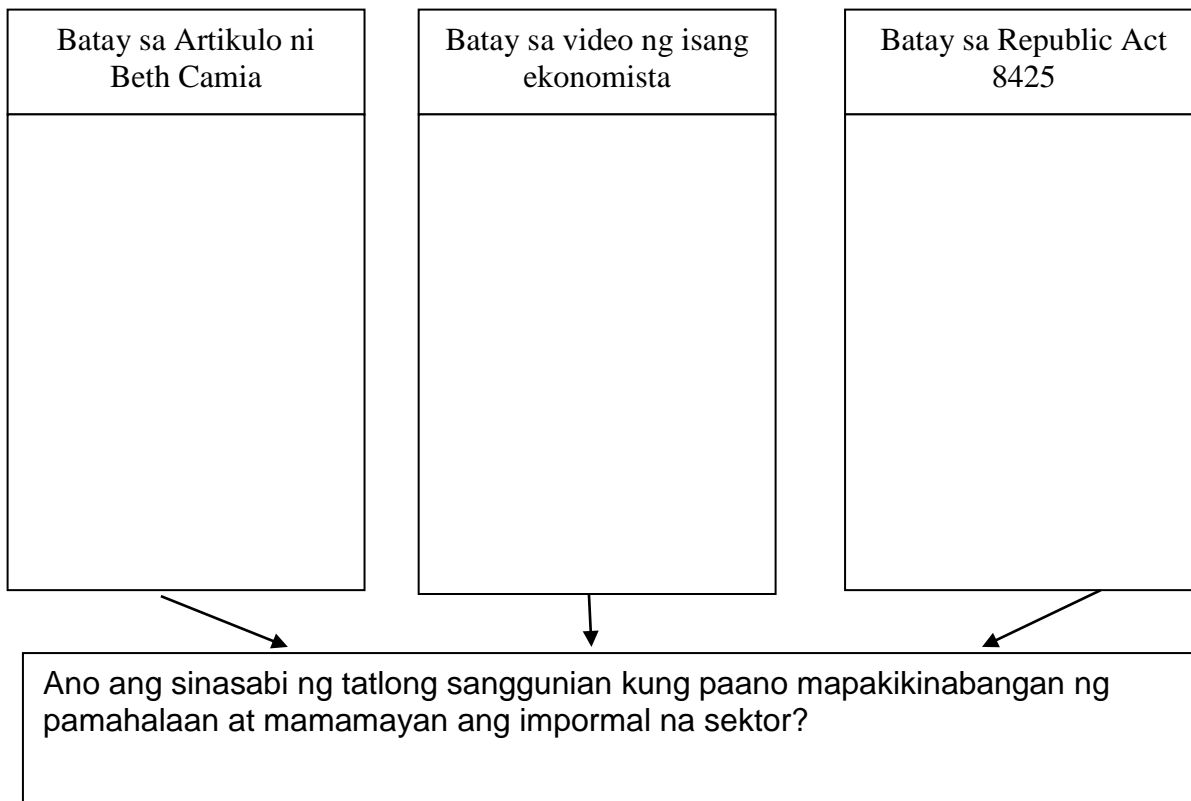
Ipinakita sa tatlong gawain ang kapakinabangang naidudulot ng impormal na sektor. Gamitin ang iyong mga naunawaan sa mga nabanggit na situwasyon upang bumuo ng pangkalahatang pag-unawa tungkol sa gampanin ng impormal na sektor sa pagkamit ng pambansang kaunlaran.

Gawain 26. My understanding chart

Panuto: Punan ng sagot ang My understanding chart batay sa iyong mga naunawaan sa Gawain 20-22.

My Understanding Chart

Paano mapakikinabangan ang impormal na sektor ng ekonomiya?

Sa puntong ito ay inaasahang mayroon ka nang nabuong pangkalahatang pag-unawa kung paano mapapakinabangan ng pamahalaan ang impormal na sektor ng ekonomiya. Upang makita mo ang pag-unlad ng iyong pag-unawa, muli mong sasagutan ang Frayer Diagram.

Gawain 27: IRF Chart

Panuto: Sa huling pagkakataon ay sagutin mo ang pangunahing tanong ng aralin. Isulat ang iyong sagot sa kolum na Final.

IRF Chart

Pangunahing Tanong:	Initial	Revised	Final
Paano mapakinabangan ang Impormal na sektor ng ekonomiya?			

Paghambingin ang iyong sagot mula sa Initial, Revised hanggang sa Final na kolum. Ano-ano ang mga nabago at umunlad sa iyong pag-unawa? Alin naman ang nanatili?

Katapusang Bahagi ng Pagpapailalim

Naunawaan mo sa bahaging ito ang kahalagahan ng impormal na sektor sa mamamayan at sa ekonomiya. Mahalagang isaisip mo na bagama't ito ay nakatutulong, kailangang ito ay isaayos upang higit na mapakinabangan ng bansa ang kita mula sa impormal na sektor ng ekonomiya. Bukod dito, ang mga programa ng pamahalaan ay naglalayong pangalagaan ang kapakanan ng mga manggagawa ng impormal na sektor gayundin ang mga mamimili.

Ngayon ay handa ka na para sa gawain sa **PAGLILIPAT**.

PAGLILIPAT

Sa puntong ito ay pagtitibayin mo ang iyong mga nabuong wastong pag-unawa sa pamamagitan ng pagtupad sa isang mapanghamong gawain. Mapapansin mo na ang gawain sa bahaging ito ng modyul ay naglalarawan ng isang sitwasyon na maaari mong makaharap sa mga susunod na panahon. Inaasahang pagbabatayan mo ang iyong mga natutunan at naunawaan sa mga nakaraang aralin sa pagsasakatuparan ng mapanghamong gawaing ito.

Gawain 28: Handa ka na ba?

Panuto: Basahin ang mga kakayahan at paghahanda na inilalarawan sa unang kolum. Lagyan ng check ang angkop na kolum batay sa iyong kakayahan at kahandaan sa paggawa ng susunod na gawain.

Mga Kakayahan at Paghahanda	Handa ka na ba?	
	Oo	Hindi
1. Alam ang proseso sa paggawa ng project proposal		
2. Alam ang mga impormasyon na dapat ilagay sa project proposal		
3. May kakayahan na maghanap ng mga datos na makatutulong sa pagbuo ng project proposal		
4. Nauunawaan ang mga isyung may kaugnayan sa impormal na sektor		
5. Nauunawaan ang kaugnayan ng gawain sa kapakanibangang dulot ng impormal na sektor		

Ang resulta ng gawaing ito ay magpapakita kung handa ka na para sa Performance Task. Kung may mga konsepto, pang-unawa, at kakayahan na hindi mo pa gaanong nauunawaan at kayang ipakita, maaari kang sumangguni sa iyong guro upang ikaw ay magabayan bago mo isagawa ang Project Proposal. Sa pagsasagawa ng Project Proposal, isaisip ang iyong mga natutuhang konsepto, pag-unawa at kakayahan dahil makatutulong ito upang madali mong magawa ang Performance Task.

Gawain 29: Project Proposal

Ang iyong barangay ay kasalukuyang dumaranas ng paghahanda para sa isang proyekto na tutugon sa lumalaganap na suliranin sa pagbebenta ng mga ilegal na produkto sa bangketa.

Bilang kagawad ng inyong barangay, ikaw ay inaasahang gumawa ng isang “project proposal” na tutugon sa suliraning nabanggit. Kinakailangan mong ipaliwanag ang iyong nagawang proposal sa harapan ng iyong mga kasamahan gamit ang mga datos na nakalap mula sa iyong pagsasaliksik.

Kinakailangan mong maipakita ang mga sumusunod:

1. ang mga datos na nakalap mula sa iyong pagsasaliksik.
2. ang proyekto na iyong imumungkahi para sagutin ang suliranin ng barangay
3. ang mga pamamaraan kung paano mo ito ipatutupad sa inyong barangay.

Upang matiyak ang kanilang pagsang-ayon, kailangan mong tiyaking masunod mo ang mga sumusunod na pamantayan:

1. Organisasyon
2. Kaangkupan (Reliability) ng mga datos
3. Praktikalidad
4. Kapakinabangan ng proyekto

Pamantayan	Napakahusay	Mahusay	Nalilinang	Nagsisimula
Organi-sasyon	Maayos at kakaiba malinaw ang pagkakagawa ng proposal. Nasunod ang tamang pagkakasunod-sunod ng mga bahagi. Naipakita ang kaugnayan ng mga ginamit na datos at sanggunian	Maayos at malinaw ang pagkakagawa ng proposal. Nasunod ang tamang pagkakasunod-sunod ng mga bahagi.	Hindi maayos at malinaw ang pagkakagawa ng proposal. May mga bahagi ng proposal na hindi nagawa ng tama at hindi nakaayos sa tamang pagkakasunod-sunod.	Hindi organisado ang nabuong proposal. Hindi nasunod ang tamang pagsasaayos ng mga bahagi ng proposal

<p>Kaangkupan (reliability) ng mga datos</p>	<p>Wasto, kumprehensibo, at napapanahon ang mga ginamit na datos. Ang mga datos ay mapagkakatiwalaan at kinuha ito mula sa iba't ibang sektor ng sanggunian. Nakabuo ng proposal batay sa resulta ng pag-aaral ng mga nakalap na datos.</p>	<p>Wasto, kumprehensibo, at napapanahon ang mga ginamit na datos. Kinuha ito mula sa mga mapagkakatiwalaang sanggunian. Nakabuo ng proposal batay sa resulta ng pag-aaral ng mga nakalap na datos.</p>	<p>Wasto, at napapanahon ang mga ginamit na datos. Kinuha ito mula sa mga mapagkakatiwalaang sanggunian. Hindi naipakita ang paggamit ng datos bilang batayan sa pagbuo ng proposal.</p>	<p>Mali ang mga ginamit na datos. Nagmula ang datos sa mga hindi mapagkakatiwalaang sanggunian.</p>
<p>Praktikalidad</p>	<p>Ang mga mungkahi sa nabuong project proposal ay madaling maisagawa. Ibinatay ito sa kakayahan at resources ng komunidad. Isinaalang-alang din nito ang mga umiiral na batas at patakaran. Madaling maunawaan ng mga kawani ng pamahalaan at ng mga mamamayan ang project proposal.</p>	<p>Ang mga mungkahi sa nabuong project proposal ay madaling maisagawa. Ibinatay ito sa kakayahan at resources ng komunidad. Isinaalang-alang din nito ang mga umiiral na batas at patakaran.</p>	<p>Ang mga mungkahi sa nabuong project proposal ay hindi madaling maisagawa. Hindi ito ibinatay sa kakayahan at resources ng komunidad. Isinaalang-alang din nito ang mga umiiral na batas at patakaran.</p>	<p>Mahirap maisakatuparan ang nabuong project proposal.</p>

Kapakinabangan ng Proyekto	Angkop ang project proposal sa suliraning binanggit sa sitwasyon. Ito ay kapakipakinabang hindi lamang sa mga mamimili kundi sa mga manggagawa at nagnenegosyo ng impormal na sektor. Sinisiguro ang kapakanan ng mga mamimili at ng mga kabilang sa impormal na sektor. Maaaring maisakatuparan sa aktwal na sitwasyon ang nabuong project proposal.	Angkop ang project proposal sa suliraning binanggit sa sitwasyon. Ito ay kapakipakinabang hindi lamang sa mga mamimili kundi sa mga manggagawa at nagnenegosyo ng impormal na sektor. Sinisiguro ang kapakanan ng mga mamimili at ng mga kabilang sa impormal na sektor.	Angkop ang project proposal sa suliraning binanggit sa sitwasyon. Subalit ito ay nakabubuti lamang sa isang panig at hindi binigyangpansin ang kapakanan ng isa pang panig.	Hindi maaaring mapakanibangan at maisakatuparan sa aktwal na sitwasyon ang nabuong project proposal.
-----------------------------------	---	--	---	--

 Matapos mong maisakatuparan ang mga gawain sa **PAGLINANG**, **PAGPAPALALIM** at ang gawain sa **PAGLILIPAT** ay nasisiguro ko marami kang natutuhan at mas lalo pang lumawak ang iyong pang-unawa at pananaw tungkol sa kahalagahan ng impormal na sektor sa mga mamamayan at sa pambansang ekonomiya.

Gawain 29: Pagsulat ng Repleksyon

Sumulat ka ng repleksiyon tungkol sa iyong mga natutuhan at realisasyon sa kahalagahan ng impormal na sektor sa mga mamamayan at sa ekonomiya. Pagtuunan mo ng higit na pansin ang temang “Kabuhayan at Batas.

BINABATI KITA!!!

Nagampanan mo ng mahusay ang mga mapanghamong gawain sa modyul na ito.

Matagumpay mong naisakatuparan ang iba't ibang gawain sa modyul na ito. Naunawaan mo rin ang iba't ibang konsepto na may kaugnayan sa impormal na sektor ng ekonomiya. Higit sa lahat, natutuhan mo rin ang kahalagahan at kapakinabangan ng impormal na sektor sa mga mamamayan at sa pambansang ekonomiya at kung paano ito maisasaayos upang higit na makabuti sa ating bansa.

Nakatulong ba ang gawaing ito upang makita mo ang gamit ng paksang ito sa totoong buhay? Paano?

Ngayon ay handa ka na para sagutin ang sumusunod na Panghuling Pagtataya.

PANGHULING PAGTATAYA:

Binabati kita! Narating mo na ang bahagi kung saan ay tatayain ang iyong nalalaman sa araling ito. Pindutin ang letra ng iyong napiling sagot. Makikita mo lamang ang kabuuan ng iyong nakuha pagkatapos mong masagutan lahat ng aytem. Kung mataas ang iyong makukuha at makakapasa ka ay magpapatuloy ka sa susunod na modyul. Subalit kung ang iyong nakuha ay mababa sa inaasahang lebel, ikaw ay kinakailangang bumalik at kunin ulit ang modyul na ito.

SIMULA

- A1. Alin sa sumusunod na sitwasyon ang nagpapahayag ng konsepto ng Impormal na Sektor ng ekonomiya?
- A. Si Dexter ay nagbayad ng 300 piso sa kaniyang labandera.
 - B. Si Emmanuel ay bumili ng tiket sa Cebu Pacific para sa kaniyang paglalakbay patungo sa Singapore
 - C. Si Nhonho ay nagpaayos ng kaniyang sasakyan sa isang kilalang Auto Detailing Center sa Bulacan
 - D. Si Jefferson ay nagbenta ng kaniyang mga lupain sa Leyte upang magkaroon ng puhunan para sa kaniyang itatayong negosyo.

Sagot: A. Si Dexter ay nagbayad ng 300 piso sa kaniyang labandera Ang ipinakikita sa sitwasyon ay isang halimbawa ng pagkuha ng serbisyo mula sa mga manggagawa na kabilang sa impormal na sektor dahil hindi sila nagbabayad ng buwis. Hindi rin sinasabi kung ang labandera ay kabilang sa rehistradong kumpanya

- A2. Para sa bilang na ito. Suriin ang sumusunod na larawan

Larawan 1: Traffic dahil sa mga illegal vendors sa bangketa

Larawan 2: Kumikita ang ilan sa ating kababayahan dahil sa pananahi ng damit at basahan.

Ano ang ipinahihiwatig ng dalawang larawan tungkol sa impormal na sektor ng ekonomiya?

- A. Nakatitipid ang mga mamamayan dahil mas mura ang produkto at serbisyo sa impormal na sektor
- B. Nalulugi ang pamahalaan dahil hindi sila nakakakolekta ng buwis mula sa mga impormal na sektor
- C. Nagdudulot ng mabuti at masamang epekto ang impormal na sektor sa mga mamimili, manggagawa, at sa pambansang ekonomiya
- D. Ang impormal na sektor ay bahagi na ng ating pangaraw-araw na pamumuhay kung kaya't hindi na ito dapat pang pagaksayahan ng panahon ng pamahalaan sapagkat wala nang magagawa tungkol dito.

Sagot: C. Nagdudulot ng mabuti at masamang epekto ang impormal na sektor sa mga mamimili, manggagawa, at sa pambansang ekonomiya
Batay sa larawan, ang impormal na sektor ay nagdudulot ng kabuhayan sa ating mga kababayahan. Subalit may mga pagkakataon din na ito ay nagdudulot ng suliranin at kapahamakan.

Para sa bilang na ito, basahin at unawain ang sumusunod na sitwasyon/teksto:

Unang sitwasyon/teksto: Sa kasalukuyan, ipinatutupad ng Department of Social Welfare and Development (DSWD) ang Self-Employment Kaunlaran Program (SEA-K). Ito ay isang programang pangkabuhayan na nagbibigay ng mga gawain at pagsasanay upang mapaunlad ng mga mahihirap na pamilya ang kanilang mga kasanayan upang makapagsimula ng sariling negosyong pangkabuhayan at pagtatayo ng mga samahang panlipunan na maaring magpautang sa mga kasapi gaya ng *Self-Employment Kaunlaran Associations (SKA's)*. Makatutulong ito upang magkaroon ng sapat na kakayahan at kasanayan ang mga mamamayan na kabilang sa mga impormal na sektor ng ekonomiya. Sa ganitong paraan, masisiguro na ang kanilang ipinagkakaloob na produkto at serbisyo ay may kalidad at nakabubuti sa mga mamimili.

Ikalawang sitwasyon/teksto: Ang **REPUBLIC ACT 8425**-Ang batas na ito ay kilala din bilang *Social Reform and Poverty Alleviation Act of 1997*. Ito ay nilagdaan noong Disyembre 11, 1997 at pormal na ipinatupad noong Hunyo 3, 1998. Itinatadhana ng batas na ito ang pagkilala sa impormal na sektor bilang isa sa mga *disadvantaged sectors* ng lipunang Pilipino na nangangailangan ng tulong sa pamahalaan sa aspetong panglipunan, pang-ekonomiko, pamamahala, at maging sa aspektong ekolohikal. Isinulong ng batas na ito ang tinatawag na *Social Reform Agenda (SRA)* na naglalayong iahon sa kahirapan ang mga Pilipinong kabilang sa impormal na sektor. Upang maisakatuparan ang mga probisyon ng batas na ito ay itinatag ang *National Anti-Poverty Commission (NAPC)* bilang ahensiyang tagapag-ugnay at tagapayo tungkol sa mga usaping may kinalaman sa mga bumubuo sa impormal na sektor.

Ikatlong sitwasyon/teksto: Balita tungkol sa “Night shift para sa mga tinder sa Divisoria, ipinatupad upang makatulong sa pagluwag ng trapiko”
<https://www.youtube.com/watch?v=WXF1zINvMoQ>

Batay sa tatlong sitwasyon/teksto na iyong binasa at pinanuod, paano mapakikinabangan ang impormal na sektor ng ng ekonomiya?

- A. Pangalagaan ang kapakanan ng mga mamimili sa pamamagitan ng pagsugpo sa mga impormal na sektor ng ekonomiya
- B. Pangalagaan ang kapakanan ng mga manggagawa at mamimili ng impormal na sektor upang higit na makatulong sa ekonomiya
- C. Pangalagaan ang interes ng mga legal na negosyo sa bansa upang maayos na makolekta ang buwis na makatutulong sa pag-unlad ng bansa
- D. Pangalagaan ang impormal na sektor dahil kahit ilegal ang ilan sa mga ito ay nakatutulong naman sa pagsulong ng pambansang ekonomiya

Sagot: B. Pangalagaan ang kapakanan ng mga manggagawa at mamimili ng impormal na sektor upang higit na makatulong sa ekonomiya
Hindi maikakaila ang tulong na naidudulot ng impormal na sektor sa mga pangkaraniwang mamamayan. Subalit dapat din masiguro ang kapakanan ng mga mamimili. Ang pangangalaga sa kapakanan ng mga manggagawa ng impormal na sektor sa pamamagitan ng mga pagsasanay, at livelihood projects ay makatutulong upang sila ay makapaghatid ng higit na maayos na serbisyo at produkto. Sa ganitong paraan rin, masisisguro na nakakamit ng mga mamimili ang maayos na serbisyo at produkto.

- T4. Ikaw ay miyembro ng Sangguniang Pambarangay na naatasang gumawa ng project proposal upang masolusyunan ang lumalalang suliranin sa pagbebenta ng mga ilegal na produkto sa mga bangkenta sa inyong barangay. Ilalahad mo ang iyong project proposal sa buwanang pagpupulong ng mga kawani ng Pamahalaang Pambarangay. Alin sa sumusunod ang angkop na pamantayan sa paggawa ng project proposal?
- A. Nilalaman, Kaangkupan, Pagkamalikhain
 - B. Nilalaman, Praktikalidad, Organisasyon
 - C. Organisasyon, Kaangkupan, Praktikalidad
 - D. Organisasyon, Pagkamalikhain, Praktikalidad

Sagot C. Organisasyon, Kaangkupan, Praktikalidad

Ang isang project proposal ay magiging kapaki-pakinabang kung ito ay nagbibigay ng solusyon na angkop sa mga mamamayan. Higit sa lahat ang solusyon ay dapat na praktikal at ikinukunsidera ang kakayahan ng mga mamamayan at ng pamayanan na maisakatuparan ito.

- A5. Alin sa mga sumusunod na mga serbisyong panlipunan ang kailangang tutukan ng pamahalaan sa kasalukuyang panahon?
- A. paglimbag ng bagong salapi
 - B. pagtaas ng singil sa kuryente
 - C. pagtiyak sa sapat na sahod ng mga manggagawa*
 - D. pagpalago sa mga negosyo ng pamahalaan

Sagot C. Pagtiyak sa sapat na sahod ng mga manggagawa.

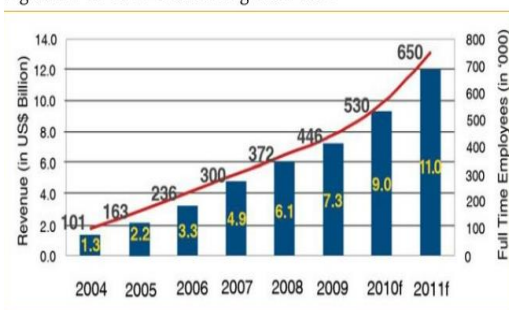
Isa sa mga pangunahing mahalagang gampanin ng pamahalaan sa kasalukuyan ay ang tiyakin na ang nakatakdang minimum wage law ay pinaiiral ng mga may-ari ng pribadong negosyo.

- A6. Ang posibleng pagbabawas ng buwis sa mga mamamayang may income na P500,000+ sa isang taon ay nagpapakita ng isang mahalagang gampanin ng pamahalaan. Alin sa mga sumusunod ang tinutukoy nito?
- A. Regulasyon ng presyo
 - B. Sistema ng pagbubuwis *
 - C. Pagtatakda ng minimum wage
 - D. Paglikha ng mga pampublikong produkto

Sagot B. Sistema ng pagbuwis

Ito ay mahalagang gampanin para mahikayat na magtrabaho ng mahusay ang mga manggagawa dahil alam nila na ang pagbubuwis ng pamahalaan ay may kapalit na mga serbisyo na kaluguran ng nakararami.

Figure 3.1 BPO/IT Outsourcing: 2004-2011

Source: Business Processing Association of the Philippines

<http://devplan.neda.gov.ph/chapter3.php> (Competitive Industry and Services Sector)

A7. Pag-aralan ang grap na ito tungkol sa BPOs bilang bahagi ng sector ng paglilingkod.

Batay dito sagutan ang sumusunod:

Ano-ano ang mga hinuha mo tungkol sa datos?

- Malaki ang naiambag ng BPOs bilang bahagi ng sector ng paglilingkod kung kaya't ang mga manggagawa sa sector na ito ay kailangang pagyamanin ang mga kasanayan.
- Kailangan ng pamahalaan ng Pilipinas na maglaan ng pondo para sa sector ng industriya.
- Ang bansang India ang may pinakamataas na pambansang kaunlaran batay sa kita nito sa BPOs.
- Ang market accessibility ng mga namumuhunan dito sa bansa ay dapat bigyang pokus ng pamahalaan upang mapalago pa ang sektor ng paglilingkod.*

Sagot D. Ang market accessibility ng mga namumuhunan dito sa bansa ay dapat bigyang pokus ng pamahalaan upang mapalago pa ang sektor ng paglilingkod.

Napahahalagahan ang mga patakarang ekonomiya sa pamamagitan ng pagtutok sa mga pang-ekonomiyang benepisyo na makukuha ng nakararami upang maisulong ang pambansang kaunlaran.

M8. *“We choose forward. We choose inclusion. We choose growing together. We choose Filipino economic might and muscle, standing strong on the bedrock of the Filipino ideal: a strong, empowered and ever-growing Filipino middle class.”*

Paano mo maipaliliwanag ang siping ito batay sa kahalagahan ng kolaborasyon ng mga mamamayan at ng iba't ibang sector ng ekonomiya?

- Lahat ng mga ahensya ng pamahalaan ay may tungkulin sa pagbabantay ng paglabag ng mga Consumers' rights.
- Ang paligsahan sa pagparami at pagpalaki ng mga PDAF sa bansa ay nakatutulong sa nakararami.

- C. Walang magagawa ang pag-iisa ng isang bansa sa pagpipigil ng korupsiyon.
- D. Sa isang matagumpay na ekonomiya, ang gawaing pang-ekonomiko ay gampanin ng mga pribado at publikong sector na may pakialaman sa isa't isa at naisulong ang pambansang kaunlaran.*

Sagot D. Sa isang matagumpay na ekonomiya, ang gawaing pang-ekonomiko ay gampanin ng mga pribado at publikong sector na may pakialaman sa isa't isa at naisulong ang pambansang kaunlaran.

- T9. Ang National Consumer Affairs Council (NCAC) ay isang grupong tumataguyod ng mga hakbanging makapagbago sa pamumuno, koordinasyon, at pagka mabisa ng mga programa para sa mamimili. Ikaw ay naatasang gumawa ng isang “Strategic Plan” upang mahikayat ang mga mamamayan na maging mapakana at makisali sa mga kilusang nagtataguyod sa pambansang kaunlaran. Ano ano ang mga nilalaman ng iyong plano?
- A. Papaunlad na “business environment”, pagtaas sa mamayang pagkamabunga at kasanayan, at karagdagang pangangalaga sa kapakanan ng mamamayan *
 - B. Pagsososyo sa pribadong sector
 - C. Papaunlad na e-commerce at ICT - enabled na impormasyon
 - D. Regulasyon ng presyo ng mahahalagang produkto

Sagot A. Papaunlad na “business environment”, pagtaas sa mamayang pagkamabunga at kasanayan, at karagdagang pangangalaga sa kapakanan ng mamamayan.

Ito ang mga pakay na dapat matugunan sa isang strategic plan o framework upang maisulong ang pambansang kaunlaran.

- A10. Basahin ang sipi mula sa “Economic and social impacts of trade liberalization” by Diana Tussie and Carlos Aggio.

Jamaica and the Philippines

(weak economic results, but with apparent social improvements)

Recent trends show that the economic performance of these countries has been modest. The Philippine economy has not been able to raise the standard of living of its population above its level of the 1980s. At 1995 prices, a Filipino in 1980 had \$1,173 compared to \$1,165 in 2001. Jamaica registered a slightly better situation. Its period of fastest growth in the last two decades was 1986–1990 (at an average annual rate of 5 per cent), but throughout the 1990s the economy grew at a much slower rate. Trade reform did produce an impact on trade flows. In both cases, import dynamism exceeded export dynamism. In the Philippines, aggregate imports exceeded exports for most of the years since 1985. Export growth

in the 1980s was flat, but, starting in 1990, aggregate exports expanded dramatically and peaked in 2000, despite the Asian financial crisis. However, aggregate exports expanded at a slower rate than that of imports. At the same time, there was a marginal decline in the Coping with Trade Reforms: A Developing-Country Perspective on the WTO Industrial Tariff Negotiations 94 openness of the Jamaican economy, measured by the ratio of the sum of exports and imports of goods and services to GDP, over the two decades. Imports of goods and services as a proportion of GDP rose marginally, but not sufficiently to offset the decline in the ratio of exports of goods and services to GDP. Despite these economic outcomes, the social development indicators of both countries have registered a positive trend. In the Philippines, life expectancy at birth rose by slightly over eight years and literacy improved during the period 1980–2001. The data also indicate that over the past 25 years an increasing number of Filipinos have gained access to infrastructure and technologies. The poverty problem appeared to have been alleviated, but it worsened in the early 1990s. There has been an impressive decline in the proportion of poor families in urban areas. In the case of Jamaica, unemployment fell in the 1980s and remained fairly constant in the 1990s, while poverty also declined.

Mula sa sipi na binasa, paano nakakaapekto ang trade liberalization sa buhay ng nakakaraming Pilipino?

- A. Lumakas ang importasyon ng bansa
- B. Tumaas ang life expectancy, literacy rate, access to infrastructure at teknolohiya ng mga Pilipino
- C. Dumami ang naghihirap sa bansa lalo na sa mga urban area
- D. Maraming Pilipino ang walang trabaho

A11. Suriin ang sumusunod na mga sitwasyon at tukuyin kung ano ang posibleng kahahantungan ng pagkakaroon ng mga ito sa bansa?

- i. Mabilis na pag-unlad ng teknolohiya
- ii. Mataas na bahagdan ng Banyagang Namumuhunan sa Bansa
- iii. Palagiang pagbisita ng Presidente sa mga karatig bansa

- A. Pagtaas ng bilang ng mga pilipinong nagtatrabaho sa ibang bansa
- B. Pagdami ng trabaho sa Pilipinas at pagkawala ng kaugaliang Pilipino
- C. Pagtaas ng antas ng pamumuhay ng mga Pilipino dahil sa makabagong teknolohiya
- D. Pag-angat ng ekonomiya ng bansa kasabay ng mga pagbabago sa lipunan nito

M12. Suriin ang pahayag ng World Bank patungkol sa ekonomiya ng Pilipinas: *“Despite higher growth, poverty incidence of the population barely improved from 26.3 percent in 2009 to 25.2 percent in 2012, suggesting that higher growth has yet to benefit many of the poor. Natural calamities brought about by climate change have also pushed millions of Filipinos into poverty.”*

Ano ang ipinahiwatig nito?

- A. Hindi umuunlad ang bansang Pilipinas
 - B. Ang administrasyong Aquino ay hindi epektibo sa paglutas ng mga suliraning pang ekonomiya
 - C. Umuunlad ang bansa ngunit hindi sapat upang kompletong solusyunan ang kahirapan
 - D. Ang mayayaman lamang ang nakikinabang sap ag unlad ng bansa.
- T13. Ang sektor ng agrikultura ay dumadanas ng pagkalugmok at pagkahina dahil sa iba't-ibang kadahilanan. Ikaw bilang bagong kalihim ng Kagawarang ng Agrikultura, ano ang iyong magagawa upang mapabuti ang kalagayan ng sektor?
- A. hikayatin ang pamahalaan, pribadong sektor, at mamamayan na makilahok sa alintuntunin ng ahensya tungo sa modernisasyon
 - B. humingi ng dagdag badyet para sa kagawaran
 - C. pamuhunan sa ibang bansa upang makalikom ng maraming salapi
 - D. mag angkat ng maraming produkto
- A14. Alin sa sumusunod na pahayag ang tama?
- A. Sapat nang may trabaho upang maging maunlad ang bansa
 - B. Nasa kamay ng manggagawa ang pag-unlad ng bansa
 - C. Nasa pamahalaann ang susi sa pag-angat ng ekonomiya
 - D. Nasa paglago ng ekonomiya ang pag-unlad ng bansa*

Sagot D. Nasa paglago ng ekonomiya ang pag-unlad ng bansa sapagkat kung ang ekonomiya ay maganda, ang mga mamamayan ay magkakaroon ng mas maraming oportunidad na magkaroon trabaho sa sariling bayan na maaaring makapagbigay ng mas magandang buhay sa kanila. Hindi na aalis ang maraming Pinoy para lamang magtrabaho sa ibang bansa.

- A15. Paano masasabing may pag-unlad sa ekonomiya ang bansa?
- A. Tumaas ang migrasyon ng mga Pilipino.
 - B. Tumaas ang GNI.*
 - C. Bumaba ang krimen sa bansa.
 - D. Bumaba ang antas ng marunong magsalita sa Ingles.

Sagot B. Ang GNI o Pambansang Kita ang sumusukat sa kabuuang kita ng bansa na siya ring isang basehan ng pagsasabi kung ang bansa ay mayroong matatag o mahinang ekonomiya.

- A16. Anong salik ang hindi bumubuo sa pag-unlad ng bansa?
- A. likas-kayang pag-unlad
 - B. makataong pamamahala
 - C. kasiguraduhang pangkabuhaya
 - D. modernisasyon*

Sagot D. Ang mga titik a, b, at c ay mga mahahalagang elemento upang makamit ang pag-unlad ng isang bansa.

Suriin ang mga sumusunod na kasabihan sa ibaba:

“In our production-oriented society, being busy, having an occupation has become one of the main ways, if not the main way, of identifying ourselves. Without an occupation, not just our economic security but our very identity is endangered.” -Henri Nouwen

“Universal education is not only a moral imperative but an economic necessity, to pave the way toward making many more nations self-sufficient and self-sustaining.” -Desmond Tutu

- M17. Ano ang koneksiyon ng kasabihan ni Nouwen sa kasabihan ni Tutu? Ang pag-aaral ay hindi kasiguruhan sa pagkakaroon ng trabaho dahil sa lumalaking populasyon.
- A. Ang pagkakikilanlan ng bansa ay nasa kamay ng mga mag-aaral nito.
 - B. Ang pag-aaral ay mahalaga sa pagkakaroon ng trabahao na siya ring kailangan upang ang bansa at ang sarili ay umunlad.*
 - C. Ang pag-aaral ay hindi dapat pribilehiyo, karapatan ito ng bawat mamamayan.

Sagot C. Ito ang mas komprehensibong nagpapakita ng koneksyon sa kasabihan ng dalawang personalidad na nabanggit.

- M18. Kung magkikita ang dalawa sa isang *Economic Summit*, maaari kayang sila ay magbangayan sa usaping pangmatagalang kaunlaran?
- A. Oo dahil ang una ay naniniwala sa pagkakaroon ng trabaho upang umunlad.
 - B. Oo dahil ang ikalawa ay edukasyon lang ang pinaniniwalaang susi sa pag-unlad.

- C. Hindi dahil ang kanilang paniniwala ay sumusuporta sa ideya ng bawat isa.*
- D. Hindi dahil ang paniniwala nila ay mahahalagang salik sa pag-unlad na hindi maaabot nang magkahiwalay.

Sagot C. Ang paniniwala ng dalawa ay hindi matutupad kung hindi sila sabay na maisasagawa.

- T19. Bilang *organizer* ng isang NGO na naglalayong buhayin sa mga kabataan ang kaalaman sa mahalagang papel ng mga ito sa pagkamit ng malagong ekonomiya ng bansa, nais mong magsagawa ng *online Campaign Ad Competition* tungkol sa adhikain ng iyong organisasyon at upang maging patas ang labanan, kukuha ka ng mga hurado na kinabibilangan ng isang politiko, isang direktor ng sining sa paggawa ng komersiyal, isang beteranong alagad ng sining, isang ekonomista, at isang mamamahayag ng CNN. Sino sa kanila ang magiging *chairman* ng *Board of Judges*?
- A. Ang mamamahayag ng CNN sapagkat mas direkta nilang nakasasalamuha ang mga tao kaya alam nila kung epektibo ba ang *campaign ad* sa pagbabago ng kanilang pananaw sa buhay.
 - B. Ang direktor sapagkat siya ang mas nakaaalam kung paano bubuuin at ipaaabot ang iba't ibang kaisipang nakapaloob sa gagawing *campaign ad* sa mga tao sa pamamagitan ng isang mabisang paraan.*
 - C. Ang alagad ng sining sapagkat mas alam niya kung ano ang dapat na nilalaman ng isang *campaign ad* upang ito ay magustuhan ng mga tao.
 - D. Ang politiko sapagkat ang kanyang buhay ay umiikot sa paggawa ng iba't
 - a. ibang kampanya para sa iba't ibang programa upang laging matunog ang kanyang pangalan.

Sagot B. Ang direktor ang nakakikita sa pangkalahatang ideya na dapat mailagay sa isang campaign ad upang maabot ang ninanais na epekto nito sa mga tao.

- T20. Bilang *organizer* ng isang NGO na naglalayong buhayin sa mga kabataan ang kaalaman sa mahalagang papel ng mga ito sa pagkamit ng malagong ekonomiya ng bansa, nais mong magsagawa ng isang *Campaign Ad Competition* na lalahukan ng mga mag-aaral sa sekundarya tungkol sa adhikain ng iyong organisasyon at upang maging malinis at maayos ang gagawing pagpili ng mga mananalo, gagawa ka ng rubrik na gagamitin ng mga hurado. Anong krayterya ang bibigyan mo ng mas mabigat na puntos kung ang ninanais mo ay mabago ang pananaw ng mga kabataan tungkol sa papel nila sa pagkamit nga maunlad na ekonomiya ng Pilipinas sa pamamagitan ng *campaign ad*?

- A. pagkamalikhain
- B. nilalaman
- C. impact/ dating sa manonood*
- D. kapakinabangan

Sagot C. Ang dating sa manonood o audience ang siyang makapagsasabi kung ang ginawang ad ay epektibo o hindi. Ang pamantayan ding ito ang sumasaklaw sa nilalaman, pagkamalikhain at kapakinabangan dahil kung hindi maayos ang pagsasama-sama ng mga ito, ang proyekto ay hindi magiging epektibo sa pagbabago ng pananaw ng mga kabataan.

Bureaucratic Red Tape-tawag sa mahabang proseso ng transaksyon sa mga ahensiya **GLOSSARY**

ng pamahalaan.

Buwis- ay ang sapilitang kontribusyon sa pamahalaan. Ito ay maaring mula sa kita, ari-arian, at iba pa na nagsisilbing pondo ng pamahalaan para sa serbisyong panlipunan.

Colorum- mga hindi lisensiyado o rehistradong mga

Impormal na Sektor-ay ang sektor ng ekonomiya na nagtataglay ng malawak na katangian na binubuo ng mga yunit na nagsasagawa ng pagbuo ng produkto at serbisyo na naglalayong makalikha ng trabaho at kita subalit walang kaukulang papeles o rehistro sa pamahalaan.

Piracy- ay ang illegal na pangongopya ng ano mang bagay gaya ng imbensyon o mga may pag-aaring intellectual.

REFERENCES AND WEBSITE LINKS USED IN THIS LESSON:

BOOKS AND JOURNALS

Balitao, Bernard R. et al. 2012. *Ekonomiks: Mga Konsepto at Aplikasyon*. Vibal Publishing House Inc. Quezon City.

Imperial, Consuelo M. et. al *Pana-panahon, Worktext para sa Araling Panlipunan Ikaapat na Taon Ekonomiks: Sampaloc, Manila: Rex Book Store., 2004*

Mankiw, N. Gregory. *Principles of Economics Third Edition*. The Dryden Press: New York, USA, 1997.

Pastrana, Cleofe S. A Paper entitled "Employment in the Post-Crisis Context Conference" in Tokyo, Japan, 15-17 December, 2009[Type text]

Pastrana, Celofe S. *The Informal Sector and Non-Regular Employment in the Philippines*

Sibal, Jorge V. *Measuring the Informal Sector in the Philippines and the Trends in Asia; A Paper presented during the 10th National Convention on Statistics*. Edsa-Sharila Hotel; October 1-2, 2007

Todaro, M. P., Smith S. *Economic Development, 11th Edition*. USA: Pearson, 2012.

WEBSITES

Kahulugan ng Impormal na sektor ayon kina Mateo et. al. –
<https://www.scribd.com/doc/48864240/Ang-Impormal-Na-Sektor> at
<https://billyjawboiles.wordpress.com/2014/01/20/mga-sektor-ng-ekonomiya/>

Kahulugan ng Impormal na sektor ayon sa International Labor Organization (ILO) –
<http://www.ilo.org/manila/areasofwork/informal-economy/lang--en/index.htm>

Kahulugan ng impormal na sektor ayon kay W. Arthur Lewis -
<http://www.authorstream.com/Presentation/joshuabbolinao-1724721-informal-sectors/>

Konsepto ng Impormal na Sektor -
<https://billyjawboiles.wordpress.com/2014/01/20/mga-sektor-ng-ekonomiya/>

Mga dahilan ng pagkakaroon ng impormal na sektor -
<https://www.youtube.com/watch?v=uSJRcNLTywq>

Mga Salik ng impormal na sektor

<https://prezi.com/fjphmkarwnhl/impormal-na-sektor/>

Epekto ng impormal na sektor ng ekonomiya -

<https://www.youtube.com/watch?v=O8QCqOLfQsc>

Balita tungkol sa kabutihan ng Impormal na Sektor -

<http://veritas846.ph/impormal-na-sektor/>

The Unlisted: Dokyumentaryo tungkol sa Impormal na sektor -

<https://www.youtube.com/watch?v=d0RYVbLYnhQ>

Video tungkol sa Impormal na sektor na pinamagatang: Enabling the Formal sector to Empower the informal sector - Segametsi Hope.

<https://www.youtube.com/watch?v=wIw2K7SXQw0>

Balita tungkol sa mga sidewalk vendor sa Davao

<https://www.youtube.com/watch?v=2SPHc-sscag>

Video tungkol sa buhay ng mga tindero -

http://www.seasite.niu.edu/tagalog/new_intermediate_tagalog/reading_lessons/LESSONS/buhay_ng_mga_tindero.htm

Pananaw ng mga ekonomista tungkol sa impormal na sektor -

<https://www.youtube.com/watch?v=OfK8n90Cbv4>

Paghihigpit sa pagpapasada ng Kuliglig sa Maynila -

https://www.youtube.com/watch?v=KmixAyX_e_0

IMAGE

Informal Sector 1 -

http://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/files/eastasiapacific/ph_JobsBlog_503x336.jpg

Selling pirated CD and DVD - [http://4.bp.blogspot.com/-](http://4.bp.blogspot.com/-Q30IGzBrzwl/UTTMIiwxa7I/AAAAAAAAADQ/I3II1fWq5e0/s1600/timches.jpg)

[Q30IGzBrzwl/UTTMIiwxa7I/AAAAAAAAADQ/I3II1fWq5e0/s1600/timches.jpg](http://4.bp.blogspot.com/-Q30IGzBrzwl/UTTMIiwxa7I/AAAAAAAAADQ/I3II1fWq5e0/s1600/timches.jpg)

Mga mananahi - [http://4.bp.blogspot.com/-](http://4.bp.blogspot.com/-9rAq7ZcmlAE/ToppLSNUDGI/AAAAAAAAABM/GQyVNinFqvc/s1600/Mananahi.jpg)

[9rAq7ZcmlAE/ToppLSNUDGI/AAAAAAAAABM/GQyVNinFqvc/s1600/Mananahi.jpg](http://4.bp.blogspot.com/-9rAq7ZcmlAE/ToppLSNUDGI/AAAAAAAAABM/GQyVNinFqvc/s1600/Mananahi.jpg)

Trapik sa bangketa - <http://i.ytimg.com/vi/WwPQxq1MEGE/0.jpg>